

MUU S IKA- LEHT

1933

SEPTEMBER

Nr. 9

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Arder, A.**, konservat. lauluõpetaja, ooperilaulja, S. Roosikrantsi 8-a—1.
- Einer, Helmi**, Estonia ooperilaulja, konservatooriumi lauluõpetaja, Estonia teatri-maja, tel. 460-37.
- Franz, Erika**, pianist, Kopli tn. 26—3.
- Hellat-Lemba, L.**, konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—4, tel. 464-84.
- Hermann, Otto**, helilooja, Aia tn. 12—1.
- Jentson, Amanda**, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
- Järv, Ida**, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Mäe tn. 6, Nõmme.
- Laan, Herbert**, viiulikunstnik, Tatari tn. 21-a—15.
- Leemets, Vold.**, Metsa tn. 12, Nõmme.
- Lipand, Ella**, kontsertlaulja, häälesädja, Heeringa tn. 12-a—20, tel. 304-15.
- Mesiäinen, E.**, muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
- Mohrfeldt-Viitol, H.**, konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11, tel. 455-97.
- Murrik-Polonsky, Niina**, klaveristuudio, Tõnismägi 7, tel. 449-58.
- Päts, Magda**, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.

Tamm, Aino, Tallinna konservatooriumi lauluõpetaja, Tina tn. 23—20, tel. 302-40.

Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni tn. 4—7, tel. 447-78.

Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Falkpargi tn. 18—7.

Vörk, Enn, Tartu, Näituse tn. 7.

Tantsukunst.

Neggo, Gerd, tantsu- ja liikumisstudiod, Lai tn. 43.

Olbrei, Rahel, ballettmeister, Tallinna, Kreutzvaldi tn. 17—29.

KLAVERITÖÖSTUS

K. SAAR

LIIVALAIA 32 TELEFON 457-01

Soovitab
otse töökojast **pianinosid**,
mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad
välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks
tõenduseks — ostud ja soovitused muusika-
tundjailt.

Muusikalehe 1933. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Muusikaesteetika seisukoht üldises
muusikateaduses — Vold. Leemets
Pillidest — Julius Vaks
Uusi oskussõnu — Ed. V.
Kooseisudest pillikooses — Julius
Vaks
Tusi sihte Tallinna konservatoori-
umis — Ed. V.
Muusika, inimene ja masin — Ed.
Visnapuu

Teatrid avasid hooaja — R. K.-P.
Juubelilaulupidu välisajakirjanduses
Laulupeo tulemusi kaalumas — E. L.
Laulupeod ja -päevad
Meeskooride nurk
Koorijuhtide ja lauluõpetajate kur-
sus Tartus
Ooper ja kontserdid
Mitmesugust
Illustratsioonid, naljad

MUUSIKALEHT

MUUSIKAESTEETIKA SEISUKOHT ÜLDISES MUUSIKATEADUSES

VOLD. LEE METS

Mõiste „muusikateadus“ tähendab kompleksis mitmesugustest probleemidest, meetoditest ja tõekspidamistest, üksikute muusikat käsitlevate teaduste ühendamis ühiseks üldiseks muusikateaduseks, muusikaliseks maailmavaateks. Et mõista seda ühist ja üldist, peab mõistma neid üksikelemente, milledest ta koosneb, millel ta rajaneb ja mis temale annavad sisu. Vastupidi, muusikalise maailmavaate omamiseks peab eeldama kompetentsust igas, muusikalisi nähte enda uurimise objektiks võtvas, teaduseharus.

Esimeses joones muusikateadus tähendab muusika ajalugu. Viimasel on siin umbes sama tähtsus, kui vastavalt üldises kunstiteaduses kunstiajalool. Muusikaajaloo tähtsust muusikaliste nähete mõistmises võib mitmeti kriipsutada alla. Tema vajalikkus on suuresti juba tingitud sellest, et ettekantavate helitööde enamik kuulub minevikku, nende loojad on ajaloolised isikud. Loomulikult, et seda loomingut mõista, peab olema teadlik looja elu ja saatuse tingimustest ja tema kuuluvusest ühesele või teisele kooli või voolu. Vähe sellest. Peab omama ülevaadet sellegi kohta, millise seisukoha helilooja suhtes on võtnud järele tulevad põlvned ja milline oli tookordse eepohhi üldine iseloom.

Oleviku kunstnikku ja tema toodangut ei saa mõista nii täieliselt kui mineviku omi. Selleks on distants liiaks lühike. Päälegi takistavad objektiivse otsuse langetamist mitmesugused puhteigoistlikud kaalutlused. Võitlus olemasolu eest tingib rühmitusi,

komplotte ja parteisid, nendesse kuulumisest või mittekuulumisest oleneb kaasaegse loovkunstniku menu või ebamenu. Ajalooline suhtumine sellevastu võib olla täiesti erapooletu. Kunst — nagu kogu elugi — vahetpidamata areneb, liigub. Niisugusena momendikunst ei püsi luubi all ega lase ennast vaadelda. Oleviku kunst ikka on olnud — ka minevikus! — katsetamiste ja uute teede otsimise nähe. Seepärast kaasaegsed ei või loovkunstnikku mõista: nad ei näe, kuhu see viimane sihhib ja millist uut voolu ta rajab. Beethoven sai alles tagant järgi klassikuks, kaasaegsetele ta oli lihtsalt mõistatuseks, kui mitte revolutsioonäärniks selle sõna halvast mõttes. Alles siis, kui teatud arengufaas juba on kujunenud välja ja endale võtnud kindlad piirjooned, alles siis — tagant järgi — ajaloolane saab seda märkida, arenemisprotsessi üksikasju jälgida ja näidata, milliseid teeneid omas loovisik arenemisfaasi väljakujunemises.

Lähidases seoses muusikaajaloo seisab muusikateooria. Muusikateooriat ei ole võimalik mõista muusikat, järelikult ka muusika ajalugu ja selle üksikuid faase. Muusika ja muusikateooria arenevad kõrvuti, kummalgi on oma ajalugu, ja selle ajaloo hülgesaavutised enam või vähem satuvad kokku nii ühe kui teise juures. Moodne muusikateooria pole seda, mis ta oli klassikute, renessansi, kesk- ja vanaaja perioodil. Samuti elab ka moodne kunst.

Harilikult muusikateooriat loetakse „tagurlikseks“, tema eeskirju iganenuteks. Ning

tõepoolest teooria tavaliselt sammub kunsti järel. Reeglite püstitamiseks ta kasutab juba olemasolevat — seega minevikku kuuluvat! — muusikat. Nii ta ei paku midagi uut, vaid ainult naelutab kinni ja soovitab juba kätte võidetud saavutisi. Arusaadavalt loovkunstnik — kui ta tahab muusikat edasi viia — ei või kasutada sellist minevikku suunitud teooriat. Ta toimib õieti, kui julgesti astub üle teooria säädustest ja uute töökspidamiste nimel purustab rutiini. Niisugusel puhul — ja kui temale ette heidetakse, et ta looming ei olevat

kooskõlas teooria reeglitega — tal on täieline õigus hüüda: „Seda halvem reeglitele!“

Kuid mõeldav on teissugunegi teooria. Selline, mis ei tugine kuulsate meistrite loomingul, vaid mis iseseisvalt, puhtloogiliste, „teoreetiliste“ vahenditega püstitab uusi reegleid, leiutab uusi harmoonilisi kombinatsioone ja vorme. Niisugune teooria sammub kunsti eel, avab uusi väljavaateid ja kutsub loovkunsti järgnema endale.

Järgneb.

PILLIDEST

JULIUS VAKS

Kõik vaskpillid, pääle naturaalse ehk loomulike (naturaalne metsasarv, tromba j. t.) ja liikuva kullisiga ehk krooniga (tõmbtromba, tõmbtrompet j. t.) pillide jagunevad oma ehituse tõttu kahte erinevasse liiki ehk süsteemi.

Esimene liik puhkpille, üles-alla liikuvate pumpadega, mille leiutasid ja mida arendasid prantsuse meistrid, on tuntud prantsuse süsteemiliste ehk pump-pillidena, kuna teine liik pille poolringis keerleva ventiiliga, kombineeriti hiljem Saksamaal esimesest liigist ning kutsutakse saksasüsteemiliseks ehk ventiilpilliks. Prantsuse süsteemi pillid, pääle oma erineva mehhanismi, millel on otsustav tähendus helide sünnitamisel, omavad veel üldehituselt voorusi, mis soodustavad ka kergemat, pehmemat ja selgemat helide saavutamist, kuna saksa ventiilpillid enda kohmaka ja isemoodi ehituse tõttu tunduvad värvilt tuhmidena, liialt tõsistena ja mõjuvad raskepärasemalt. Ei ole sugugi ükskõik, missuguse pilli tüüpi kuuluvad meie kodumaa pillikoorides tarvitusel olevad instrumendid. See küsimus on omaette põhjapaneva tähtsusega, kuid kahjuks kuni käesoleva ajani meil veel pole leidnud käsitust ei sõnas ega kirjas.

Kuna kogu muusikat harrastavas kultuurilmas pillide süsteemi küsimus (pääle Saksamaa, Austria, osaliselt Čehhoslovakkia

ja ennesõjaaegse Vene), juba aastakümneid oli lähendatud prantsuse süsteemiliste pump-pillide kasuks ning seda just selle tüübi õilsate omaduste tõttu, oleks ka viimane aeg meil oma töökspidamisi või lihtsalt vaikset harjumust veel nüüd kohe revideerimisele võtta. Oleme küllalt kaua õndsas ärkamiseaja võlus ja vaimus liikunud, kus kaljukindlalt usuti, et kõik häämis meil sakslaste läbi ja Saksamaalt tuleb, on arvustamatult kõige parem.

Ka ennesõjaaegses Venes, kus samuti olid tarvitusel saksa ventiilpillid, asusid sakslased muusikaliikumises väga tähtsatel kohtadel, Peterburgi ja Moskva konservatooriumide direktorite ja õpetajatena, riigiooperi ja õueorkestri dirigentidena ning muusikutena, edasi kuni rügemendi pillikoori juhtideni. Pole siis ka imestada, kui valitses sakslaste mõju, saksa pillitööstus oli end hästi sirutanud üle Venemaa, sakslased soodustasid igati saksa pillide levimist, missugune mõju ulatas ka meie kodumaa piiridesse.

Nüüd aga, kus oma tihedasti pillikooridega asustatud kodumaa muusikapoliitika juhtimises sammume esirindel, peame pillide süsteemi küsimuse võtma otsustamisele iseseisvalt, välise surveta, ka mitte end mõjutada laskma

saksa kaupadega täidetud muusikaäridest. Tean, et üks osa meie pillimeestestki põlgab tervendavaid uuendusi ja vanade harjumuste tõttu avaldab vastuseisu. Mõnedki katsuvad tulla töendustega, et pump-pillidel ei ole võimalik hõlpsasti ületada tehnilisi raskusi ja muud.

Selle kõige pääle võin ma küll kinnitada, et need on suured eksiarvamised. Mitte ainult eeshääle pillidel, vaid koguni ka saateinstrumentidel, nagu altidel, tromboonidel ning bassidel tundub mäng ümaramana ja pehmemana; väleduse mõttes võimaldab aga pump-pill kiiremat ja loomulikumat tehnikat kõigis ettetulevais käikudes.

Meil on raadio kaudu võimalik kuulata Londoni, Pariisi, Brüsseli, Rooma j. t. jaamu. võrrelda säält edasi antud pillikooride ettekandeid Berliini, Viini j.t. saksa jaamadega, ning võime veenduda, et siin räägib kõik saksa ventiilpillide kahjuks.

Mul on tuttavaid muusikuid, kes liikunud Pariisis, Brüsselis ja Roomas; säälsed pillikooride ettekanded olevat tõesti kokkukulavuselt ning tämbrilt mõjuvad. Sakslased sellevastu ei ole küll kehvemad muusi-

kud, kuid nende pillide süsteem, orkestrite koostamine ei lase anda niisugust ilmekust. Kuigi nad ehk sellest on teadlikud, siiski alalhoidluse ja oma asja ülehindamise tõttu ei tunnusta teiste rahvaste saavutisi.

Olgu see nüüd sakslase seisukohalt nii, kuid meie kritiseeriv mõistus räägib teist, ja selle järele peame talitama.

Neli aastat tagasi, kui mul juba kahtlusi hakkas tekkima meie pillide otstarbekohasuses, kasutasin oma seisukohta Tallinna konservatooriumi õppejõuna ning saatsin kõikidesse Euroopa muusikaülikoolidesse ja Ameerika vastavate puhkpillide klasside õppejõududele pärimise, paludes nende arvamist tarvitusel olevate pillide ja pillitüüpide, süsteemide ja nende otstarbekuse kohta.

Ma võin kinnitada, et kõik see, mida siin pillide süsteemidest ja nende omadustest olen maininud, satub täiesti ühte välismailt avaldatud seisukohtadega.

Ainult eitavalt pump-pillidesse suhtus Viini „Akademie für Musik“i rektori Gurtner'i ülesandel prof. K. Stiegler ja osalt ka Leipzigi muusikaülikooli prof. trompetist Fr. Herbst, kes aga liias juure, et ta

X laulupeo fotovõistlus;
L. Laast-Laas, II auhind

Tüüpe rahvarildeist

isiklikult tarvitab Ameerika päritoluga prantsuse pump-süsteemilist trompetit.

Kui olen käsitanud pump-pillide kõlalisi küsimusi, siis ei või ka jätta nimetamata seda ehituse lihtsust, mis on konstrueeritud nii, et sääl midagi ei leidu rikkiminevat, kuna ventiilpilli juures see juhtub tüütavalt sagedasti. Veel on pumpade säädeldus niisugune, et nende parandamiseks jätkub abinõudest ja teadmistest, mida vajame umbes rehapulga valmistamiseks.

Londoni muusika-instituudi trompetiklassi prof. Salomon oma kirjas mulle kirjutab muuseas: „Põhjus, miks tarvitame pump-pille, on järgmine: need pillid osutuvad paremaks, neil on kenam väljanägemine, peavad kaua vastu, ei kulu ja samuti nende kordasäädmine ning vedrurikete parandamine sünnib väga hõlpsasti. Saksa maal olen näinud ventiilpille, kodumaal (Inglismaal muidugi) kord ühes kaardirügemendis sattusin ka ventiilidega basšile, kuid ma pole kindel, kas ta veel püsib tarvitusel.“

Võttes kokku kõike ülaltoodut, loodan, et meil ei puudu need muusikategelased, kes õiglaselt meie areneva pillimuusika kasuks annavad soovitusi ja muud kaasabi prantsusesüsteemiliste pump-pillide üldisele tarvitusele tulekuks.

Raskuseks uuenduste läbiviimiseks, nagu varem mainisin, osutuvad meie muusikarid, kes meid kogu iseseisvuse aja varustasid uputuseni Saksa, Austria ja Čehhoslovakkia vabrikute ventiilpillidega, enamasti kõige viletsamatega ning odavamatega. Odaval pillil oli suur minek, suur läbikäik aga võimaldas paremaid tulusid; nendest aga on raske loobuda.

Kui ka meie pillikooride ümberkorraldamine nõuab aastaid, olen siiski üks enam rahuldatuist. Arvestades raskusi, tunnen häämeelt sellegi üle, kui oma kirjutisega suudan panna idanema arvustava mõtlemissuuna praeguses rahulolu pinnas. Nii satuksime juba õigele teele ja meie pillikooride ümberkorraldamine ei seisaks enam mägede taga.

UUSI OSKUSSÖNU

Kuigi meil ajajooksul on kujundatud rida termine muusikasse puutuvate mõistete väljendamiseks, esemete nimetamiseks ja mitmesuguste võtete tähendamiseks, siiski veel paiguti leidub tühje kohti, mida täidetakse võõrkeelte abil.

Rahvusvahelises ulatuses terminoloogia alal valitseb itaalia keel. Ometi sagedasti tundub vajadust algupärase sõnavara järgi. Kuna meil muusika õpetamine emakeele kaudu on kestnud lühemat aega ja sedagi pinnalisel kujul, siis tuleb ette veel üsna hädiseid olukordi väljenduses. Vastavate soovivaalduste kohaselt olgu siin toodud mõned uued oskussõnad:

Jada — vene *колена*, saksa *Satz*. Sõna oleks paindumata tüvega, näiteks: esimene jada areneb kiires moodsus; jada lõpp kaldu pikenemisele; teist jada tuleb korrata jne.

Käänd (käänu, käändu) — itaalia *volta*.

Seni tarvitati väljendust kahest keelest liidetuna, näit.: esimene volta (pro prima volta), või koguni — esimene volt, esimese voldi jne. Tuleks kasutada — esimene käänd, esimese käänu, esimest käändu jne.

Tähis — itaalia *segno*. Meil seda sõna ka hääldatakse valesti (eesti keele väljalugemise järgi); tegelikult ta kõlab „senjo“. Nõnda siis tarvitatagu: dal segno — tähisest alates, al segno — tähiseni jne.

Suudim — saksa *Ansatz*, prantsuse *embouchure*. Tal on õige suudim — ta kasutab õiget suuhoidmise võtet (puhkpilli mängimisel, laulmisel). Suudima — suud hoidma; suudimine — suuhoidmine.

Kardpill — saksa *Blechinstrument*. Kuna vaskpilli nimetus pole täpne materjali mitmekesisuse tõttu ja metallpilli nimetus ei määra massi kasutamist õhendatud kujul, siis oleks soovitav tarvitada väljendust — kardpill.

Ed. Visnapuu.

KOOSSEISUDEST PILLIKOORES

JULIUS VAKS

Meie pillikooride koosseisudest on vähe räägitud ja kirjutatud, nii vähe, et see asi osutub veel küllalt tumedaks juhtidelgi esindusliku tähendusega pillikooride juures, rääkimata keskohtadest kaugel asuvatest asjaosalistest.

Missugustest instrumentidest ja kuidas on koostatud pillikoor, sellest ripub väga tähtsal määral ettekande hääduis ning mõju. Juhuslikult või oskamatult liidetud pillide rühmad vastastikku kas matavad oma suuruse ja jõuga teisi, või jälle nõrgalt esitatuna ei pääse üldse kuuldavusele; samuti aitab veel üldist taset langetada halb tüüpide sobitus.

Suurelt osalt põhjustavad korratusi küll meie pillide omadused ja ehitus, kuid ei saa salata ka pillikoori juhtide väheheid teadmisi, järelemõtlematust ja lohakust pillikoori koostamisel.

Päris ülekohtusena tundub meie pillikoorides korneti (*Cornet à pistons*) puudumine, ometi on ta üks tähtsamaid pille, milleta ühegi pillikoori koostamine ei võiks tulla kõne alla. Kuid peab veendumata, et vaevalt leiate veel kuskil seda sümpaatsemat instrumenti, missugune oma tämbriliste omadustega ja tehniliste võimalustega on asendamatu.

Kornetiga kantileenides (laulvais osis) tema iseäralise pehme ja luulise häälekõla tõttu ei suuda võistelda ükski puhkpill.

Veel peaksid pillikoori juhid ja pillimehed teadma, et kornet oma ehituse tõttu võimaldab teistest vaskpillest kergema vae vaga saavutada kõige väledamat ja puhtamat tehnikat. Nii legaato- kui stakkaato-

käigud astmikes (heliredeleis) ning arpeggiotes (murdakordes) nimetatud pillil on sooritatavad hõlpsasti, loomulikult ja ümaralt. Seda suurepärasemat ja karakterlikumat vaskpilli on aga meil mõtlematult hakatud asendama trompetiga, mis oma iseloomult ning tämbriolt suuresti läheb lahku kornetist.

Osutub päris harilikuks nähteks meie pillikoorides, et kahe I korneti ja II korneti osad täidetakse B-trompetil; siia liituvad samuti kaks B-trompetit I ja II Es- või B-trompeti ülesannete täitmisel. Et see kaunis üksluiselt ja värvivaeselt kõlab, on vist päevaselge. Olgu siin veel nimetatud, et isegi küllalt hää mängija trompetil ei saavuta kornetile omast helilist pehmust ega kergust, kuna ka tehnilised väljendused nimetatud instrumendil jätavad jõulise, enam raskepärase mulje, mis on vastandiks kornetile. Trompetile, kui sootuks teise iseloomuga pillile jääb täita ka oma iseäraline osa, mis samuti evib suurt tähtsust. B-trompet enda iseloomulise mehisusega, otsekoheusega ja julgusega, vähe kalgina ning pisut toorenagi peab mõjuma raskepäraselt ja jõuküllaselt; niisugused avaldused on ka trompetimängijalt nõuetavad pillikoorides kui sümfooniaorkestrites. Pillikooridele tuleks eriti soovitada, et ka I ja II trompet esineksid Es-helistikus, missugused siis B (si-bemoll) põhihääle rühmade seas oma iseloomu kohaselt pääsevad esile teravamalt ja uue värs kusega.

Vähem märgatav, kuid siiski kindlat vastuseismist nõudev on ka asjaolu, et I

B-tenori osa vägisi tahetakse sooritada bariton-pillil.

Baritonile jääb nii-kui-nii täita oma vägev osa pillikooris; pole sugugi tarvilik, et ta sooritaks ka I tenori ülesandeid. Tenorsarv keskmistest kuni kõige kõrgemate hääleni omab iseäralise võluga registrit, mida ei ole võimalik manada esile baritonil ega mõnel teisel pillil.

Ka peaksid saatehääle pillidest II ja III tenor vahetatama ümber tromboonide vastu. Nõuet põhjendan sellega, et just tenorsarvedel II ja III osa ettekandel ettetulevad noodid on kinnisema ja kahvatuma kõlaga; tromboonid (ka pumpadega) oleksid siin asendamatu kohal. Kahe käega kirjutaksin alla otsusele, mis keelab helikonbasside tarvitamise pillikoorides, ehk siis ainult esinegu nad säääl, kus leidub vähemalt 25—30 mängijat. Väikestes 12- kuni 18-liikmelistes pillikoorides aga on helikonid nuhtluseks; nad tarvitavad palju tuult, lähevad imekergesti lärtsuma, kuna tuuba selle vastu on sümpaatse, kindla ja pehme

tooniga ning mõjub muusikalisemalt. Eks see ole küllalt tähtis.

Halvasti koostatud pillikoore leidub meil rõhuvas enamuses; 20—25-mehelise koosseisu kohta arvatakse küllalt jätkuvat pääle 3 bassi 2 aldrist ja ühest II tenorist. Niisuguse koosseisu juures kõlab pillikoor küll tühjana, — siin peaksid esinema vähemalt 3—4 alti, siis veel I ja II tromboon või II ja III tenor.

Puupillidest pääle I ja II B-klarneti peaks püüdma muretseda ka flöödi või Es-klarneti; need pillid evivad jälle oma erinevat tämbrit ja mõjuvad rikastavalt pillikoori ettekannetel.

Ülaltoodut lõpetades, loodan, et ärksamad pillikoori juhid, samuti arusaajamad pillimehed minu väiteid nii üksikute pillide kui pillide rühmituste kohta võtavad tõsiselt ja need hädavajalised ümberkorraldused viivad ellu juba lähemas tulevikus hääks eeskujuks teistele ning kasuks meie pillimuusikale.

UUSI SIHTE TALLINNA KONSERVATOORIUMIS

Tallinna konservatoorium alustas oma 15-dat õppeaastat eesotsas uue direktoriga prof. Juhan Aavikuga.

Koolitöö avamise aktusel J. Aavik sissejuhatavas kõnes tuletas tänuga meele kõiki isikuid ja asutusi, kes seni on osutanud teeneid konservatooriumi kujunemise kasuks.

Avaldatud mõtete seas nõuab criti allakriipsutamist näitamine areneva elu uute ülesannete täitmise vajadusele, millise tee kaudu meie muusikakultuur võiks liikuda loomulikus tõusukäigus. Tuleb tegutseda kahes suunas — üldises ja rahvuslikus. Kuna esimene osutub aluseks, siis teine peab olema tähtsaks püüdeks ning sihiks, rahvusliku ja riikliku iseseisvuse kindlustajaks. Lähema nõudena märgitakse õppekava ning töömeetodite täiendamist.

Kuna neid sõnu on lausunud isik, keda meie tunneme juba pikemat aega kui kogu-

setundelist, teotahtelist ja -võimelist eesti muusikaelu juhtivat jõudu, siis suurima rahuldusega märgime ära võimaluse usaldada temale meie muusikaelus põhjaneva kasvatusse korraldamist. Juba esimeste sammudena näeme dekaanide instituudi loomist ja inspektori koha täitmist, kuhu on kutsutud vanem konservatooriumi õpetaja Julius Vaks. Õppetegevuse ühtlustamisele ning reguleerimisele need uuendused mõjuvad igatahes hästi. Pole vähematki kahtlust, et sisulises suunas algab varsti loomulikke vajadusi teeniva liikumise süvendamine ja vastavate tulemuste näitamine avalikkusele.

Jääks ainult soovida kõikide otsekoheste ning kaudsete asjaosaliste innukat kaastööd püstitatud põhimõtete hoogsaks läbiviimiseks. Meie vajame rahvusluse ning omariikluse kõrgete mõtete teenimist ka muusikaelu kaudu; selleks hoitagu lahti kõik teed ja südamed.

Ed. V.

MUUSIKA, INIMENE JA MASIN

ED. VISNAPUU

Meie elame suurt tehnika ajajärku ja inestame, milliseid edusamme on teinud masinakultuur. Võidud õhu, maa, mere, kauguste, kõrguste ning sügavuste üle annavad tunnistust inimese mõistuse vägevusest.

vasteni. Jälgigem elus nähteid, kus inimese ihu või mõistus on pandud valitsejaks hinge asemele: kõike seda väärtõusengut tabas ikkagi lõpuks laostumine, kuna üleselamistes puudus kindlustav seesmine tegur. Ihu-

X laulupeo fotovõistlus;
L. Laast-Laas, II auhind

Tüüpe rahvariikeist

Tehnilise kultuuri võimuharumise joovastus vahutab üleääre ja sunnib unustama, kelle päralt õieti on inimene ning ta elu.

Kui hakkame mõõtma inimest ja hindama tema väärtusi, siis näeme, kuidas vaagimisel täie raskusega kaalud langevad ühele poole: ei ole midagi meis kõrvutada võistleva hinge suurusega. Inimese hing üksi jääb valitsejaks igavesti; ihu talle pakub vaid ajutist kodu ja mõistus osutub abistavaid kohustusi kandvaks ümmardajaks.

Pole meile mõistus antud selleks, et tõsta ihu piiramata võimuga peremehe seisukohale. Seepärast siis ka karistatakse kõiki eksijaid, alates üksikust isikust kuni seisuslike kihtideni ja koguni suurte rah-

lik kasinus ja hingeline küllus näitavad sihti kestvama püüdnuse poole; mõistuse võidud suurendavad reserve hingeliste alade rikkalikumaks toimiseks ja peenendatud arendamiseks.

Kui meie mõistuse varal oleme leiutanud masinaid ning aparate kehaliku elu hõlbustamiseks, siis kunagi ei tohi unustada, et jõu ülejäägid suuremal määral peavad minema vaimsete huvide teenistusse. Oleks tõesti kohutav leida üldist veendelist tunnustust maailmavaatele, mis lubab igasuguse kompensatsioonita masinal asuda vallutama inimesele kuulunud alasad ja seda teatavate kihtide kasuks. Oleks lootusetu toetuda tulevikule, kui tehnilisest kultuurist kantud majanduselu vormid ei

leiaigi enam hingelise arenguga kooskõlastatud sihte. Peame nägema kartusega, kuidas kapital masindab inimese kõrvale areenilt ja hävitab tema ihulikke kui ka kõrgemaid vaimlisi tarbeid.

Praegu meie iga päevaga matame midagi maha, mis on kõige kallim inimese ajalikus osas: üks kultuuriline ehitis variseb teise järgi. Ometi terves ulatuses ei olene see võitmatust raskustest, vaid õige tihti vildakalt rajatud majanduselu vormidest. Käesoleva kirjutisega tahaksin puudutada masina sissetungi muusikakunsti valdkonda ja ühldasi leida hinnangut mainitud nähtele.

Mõistus on rikastanud inimkonda võrratute leiutistega, mis lubavad jäädvustada kõlalisi ilmutusi ja neid kanda edasi kaugemate ruumialade taha. Saavutatud vahendid osutavad hindamatuid väärtusi praktilises elus ja pakuvad tuge ka õpingutes silmaringi avardamiseks. Aga hingeliste elamuste tasapinnani ei küündi ühegi masina võime. Ainult kapital on see, kes hoolitseb aparateide rakendamise eest kunstiülesannete täitmise nii kitsamas kui üldisemas mõttes. Kapital ei lepi mitte sellega, et ta masina ostjale viib kõige lähemale, vaid ta püüab oma kaubale leida ka luulelisi ning pimestavaid omadusi. Meie võime lugeda arvatuid kirjutisi, mis on pühendatud grammofoni, helifilmi ja raadio ülistamiseks. Mõtteavaldiste autoreina leiame vahel koguni kõlava nimega isikuid, kelle arvamusel ei puudu küllaltki määrav mõju. Peab aga kohe ütleva, et niisugused „asjatundlikud hinnangud“ seisavad kaudsel või otsesel teel kapitali käsutuses ega kuula seesmist südame häält; või koguni hinnang kannatab hingelise nõrkuse all.

Meie väikestes oludes on ka kohapääl ostetud arvamusete kasutamine väiksem, kuid siiski leidub seda siin ja sääl. Mida muud võime mõelda, kui kunstnikud grammofoni-muusikast saavad „tõsisist naudingut“ ning mõned ajalehed ja ajakirjad oma artiklites laulavad oode aparateidele või muidu teevad neile teenimatut reklaami. Piinlikkuset koguni tullakse välja tõendustega, et näit. grammofon kristalliseerib muusika lahti kõigest isiklikust ja pakub puhast

abstraktset kunsti. Grammofoni pidavat oskama kuulata, siis ta meid viivat vaimustuseni, mis tingib tõsiselt mõeldud palade kordamise. Grammofoni soovitatakse kõikjale, asetama koduseid musitseerijaid ning provintsilinna orkestreid; teda hinnatakse kui muusika-asjanduse tähtsamat tegurit.

Tõsi küll, grammofoni peab oskama kuulata, siis meie teame, et on vaja kindlaid eelarvamusi tema vastavaks hindamiseks. Esiteks, mitmekordse ülekandmise teel saavutatud plaadilt nõelaga päevavalgele kintud kunst on vaid ähmane vari tõelisest muusikast, ilma elustava soojuseta ning suggestiivse jõuta. Teiseks, plaadi korduv tarvitamine sünnitab siin lubamatu tardunud olukorra, kuna aga kunstnik alati elab läbi uue reprodutseeriva kujundamise protsessi. Kolmandaks, mehaaniline muusika surmab meis tundeerkuse vastuvõtuks ja arendab loidust selle ala tegeliku käsitamise mõttes. Mehaaniline kunst ka paremal juhtumil on vaid balsameeritud muumia, võrreldes elava inimesega.

Ilmenõrkuse all kannatavad veel raadio ja helifilm. Esimene küll on vaba tardunud olukorrast, kuid ülekandmine koos väliste mõjudega rikuvad ning moonutavad saadava mulje vastuvõtmatuseni. Teine neist aga omab üldjoontes kõik masina reprodutseerimise puudused, millest erilise kohutavusega ilmub tonaliteedi kõikumine. Väljendava kunsti naudingut ei suuda pakuda ükski vahetalituseks määratud aparaat ja seda mitte kunagi ka tulevikus. Selleks tundeilm on liiga õrnakoeline, elulisust nõudev ning tardumuse eest põgenev.

Kui nüüd oleme jõudnud ajajärku, kus osutume peaaegu täiesti sissepiiratuks mehaanilisest muusikast ning kus see hakkab meisse lõikama juba üdini, siis peame lõpuks vaatama ringi abinõude järgi, vähemalt tõstma protestiks häält. Kuigi ükskord reaktsioon iseendast on paratamatu, tuleb seda ometi kiirendada, et vältida suuremat vaimlist ekspluatatsiooni.

Oleks ülekohtune otsida kunstielu varisemise põhjusi ainult raskest majanduslikust olukorrast. Kui arvame kokku need paljud miljonid, mis lähevad masinamuu-

sika toitmiseks, siis saame ankartust äratava summa vaimsete alade arendamise jaoks. Nii siis masin ühelt poolt hävitab materjaalset kandejõudu ja teiselt poolt ujutab meid üle labastava ning meeli nürindava ascainega, mida serveeritakse otse surveeliselt. Mehaanilise muusika aparaat üksi ei tõmba ära raha ringkäigust, vaid veel raskemini mõjub masside võõrutamisega puhtamate, elulisematest avaldustest. Kui meie helikunstis oleme kaitsnud selle tuuma pinnalisuse pääletungi eest, siis nüüd esmajoones peame looma frondi masina vastu. Võitlus peaks olema üldine ning rajanema järgmistele alustele:

1. Kõik aparaadid ning mehaanilise muusika eritarbed tulevad müügi (ja tolli) kaudu maksustada helikunsti kultuurfondi kasuks.

2. Grammofoni heliplaate ning toonfilme valmistatakse (ja veetakse sisse) ainult sellekohase kontrollasutise hääkskiitmisel. Kõik tooted alluvad maksukohustustele.

3. Raadio saatekavade ilmet määrab vastavas osas helikunsti kultuurfondi usalduskomisjon. Plaadimuusika kõrvaldatakse kuni kaugema piirini.

4. On keelatud kasutada aparaate avalikes kohtades, kus puudub alatine orkester või ansambel; grammofoni- ja raadioettekanded ei tohi kesta üle teatava protsendi (näit. 10%) kavast.

Muidugi on võitluse tegelik käik seotud

mitmesuguste raskustega, kuid peab astuma otsustavaid ning energilisi samme, kuna mehaanilise muusika produtseerimise alal mõlgutatakse juba plaatide ning lintide joonistamisest reprodutseeriva kunstniku kaasabit.

Ärgem tehkem pattu, kaebades halbade mängijate ja orkestrite üle ning soovitades sinna asemele aparaate. Olukorda parandatakse elulisel teel. Masin aitab meid veelgi laostada: ta õpetab töötasu langevama, nõrgemaid jõude kvalifitseeritumate kõrval tegema allapakkumisi, kutseorganisatsioonide killustama, muusikuid loobuma enda senisest alast ja publikut võõrduma tõsielu radadelt.

Meie tervitame igasuguseid samme tegelikus muusikaharrastuses, mis kannavad eneses mõtet ja aitavad äratada ning kasvutada tunge järgnemiseks helikunsti kutsumisele. Ainult elava hingeõhuga liikumine toidab inimese vaimu ja annab iva ka masinale jahvatamiseks. Kui aga jätkame masina kummardamist kapitali käsul, siis jõuame oma „loogiliste meditatsioonidega“ ajajärku, kus kultuuritegurina osutub pihus vaid aparaadi vänt.

Pidage! Meil pole õigust lükata kunsti alla tema aukohalt ja heita selle kandjaid välja ühiskonnast. Kes lõi masina, see suutku teda ka taltsutada. Hoiduge saagihimustajatele äraandmast inimese hinge, sest ta on pihhitsetud.

TEATRID AVASID HOOAJA

R. K.-P.

Teatrid on nüüd juba kuu aega töötanud ja nii mõningagi märgiga, et tuntakse elavat huvi selle töö vastu üsna palju: publikut on kohati palju liikvel ja mõttevahehusi seltskonnas teatrite tegevusest kuidagi nagu rohkem kui mõnegi eelmise hooaja alul.

Esimesena oma tegevuse Tallinnas avas *Töölisteater*. Säält seletati, et nendel olevat raha pöud nii suur, et „kassasid“ on väga vaja. Kassasid aga töötavad inimesed hoovõtmisega ei saa, peab tööga tõttama. *Estonias* venis algus paari nädala võrra, sest et trupid kevadel töötasid kauem harilikust. *Draamastuudio* läks septembri esi-

mesel poolel ringreisule kahes koosseisus. *Vanemuine* Tartus tegi alguse varakult ning on andnud juba sõnalavastust ja operetti.

Kõigis neis teatris sõnalavastus avati algupäraste näidenditega. *Töölisteatris* läinud aastal oli seniolematu edu Mälgu *Vaese mehe ututallel*; tänavu nad algasid ka Mälguga, tuues lavale ta uue komöödia *Neitsid lampidega*. Publiku tung sellelegi komöödiale osutus senini väga elavaks, ja nii on alguse häda — kassad — esialgu rahuldatud. *Estonia* ja *Vanemuine* löid lahti H. Raudsepaga, mängides tema *Salongis ja kongis*, mis tuleb lavastusele kohe ka

Draamastuudios. Esimesena siin anti Mälgu *Neitsid lampidega* ja teisena Visnapuu *Madam Sohk*.

Nii näeme, et Mälg ja Raudsepp on osutunud uuele hooajale kõige vajalisimaiks. Ja sekka lööb ka luuletaja Visnapuu, kes juba paljude aastate eest unistas tahtest näidendeid kirjutada. Noh, nüüd kirjutabki.

□

Ei saa öelda, et kunstiliselt kordaminekult nii autoreil kui lavadel käsi oleks käinud kõige paremini. Mälgu lampidega neitsite komöödia ei taotlegi teab mis nõudlikke ülesandeid. See on vaid epigoonlik asjakene selles naermise matsakas laines, mille algas ja tekitas liikumise H. Raudsepp oma *Mikumärdiga*. Neis on esikohal lopsakas veste päevaküsimusist ja rahvalolu nähetest, vähene orgaaniline siduvus tegevuse pildistikus ja mitte püüd jumal teab missugust ideed arendada kaljukindlas raamistikus. Kui näidendid on selle laine tüübid üldse üsna nõrgad just dramaatilisel ehitusel, mis teeb näidendid kõigiti eeskujuliseks lavateoseks. Kui H. Raudsepp *Mikumärdiga* selle laine algatas, siis tähendas see me lavade repertuaarile suurt tõuget vabanemiseks võõrast komöödiast, meie mittelähidaste ning lahjade naljadega, ja tähendas üldse suurt nõksu sellele, et me võime ja tahame elulisemat momenti meie lava mõttelisse kui ka mängulisse sissu. Meie ümber ja meis enestes kees ning keeb elu; kuidas võiks olla võimalik, et teater seisab sellest isoleerituna ja otsib võõrast elu lavale, salongitseb ungarlaste erakabinettide armatsemistega, või saksa vesinaiivide abielumeeste tiivariputamistega; kuidas on võimalik, et kui meie rahva teravmeel üsna lopsakalt ja innukalt võib naerda ning muheleda avaliku elu suurutsemise ja nõõritõmbamiste üle, kus risti ja rästi rabab tõusiklust naerutulega, kuid lava sellest vaikib ülima tuimusega. Või kui ei vaiki, siis vaid operettides üksiku särtsu poogib suhu mõnele kuradiratsurile, krahvile eksootikast või tobule, kes neid isandaid operettides ikka saavad. Mõisteta, et oma komöödiaks, olukorra ja päevaküsimuste komöödiaks oli meie hingeelu kõigiti valmis, oli vaid vaja sünnitajat. Raudsepp siis sünnitas. Ta sai meie uueaegseks päevaküsimusliku näidendi-följetoni isaks, — ja toredaks isaks, kes nõunik-tuimalt ei õpetanud, vaid muheles ning tulivärki viskas kõikjale, kus suurel joonel olid man oma nükid ja nüridused ning naljameeste moed.

Elu on meil ju kujunenud suurimaks kometimajaks, kus iga mehikene teeskleb väga tähtsat meest ja lõppeks usub ise, et ongi tähtis. Miks ei peaks saama kõige vaimurikkamat nalja, rõõmsat ja ka põhjoonelt nutumaigulist nalja sellest elust, kus

mardikad kõnnivad elevantide gaala-taktis ja alevlikkus teeb suurmaailma maneere ning eluvedelad agronomid ja küla loomatarstid riiklikku suurpoliitikat, kus puhkus on vajaline ilma tööta, kus naised on mammid, kuid ekstselsentsitavad ja kombineerivad elu ning põlgavad trammi oma peeninges ja kehas, sest et mees suretseb küllalt litsentsi või teeb vapralt ühistegevust ja naise olemine siis ei või ju kannatada välja trammi prostoid raputust — hää toon ei luba seda isegi tugeva maakondi päritolevusele, kui rikkus lubab välist õilsust mängida.

Muidugi, nagu näeme olukorra põhihelide koomika on laval ju teretunud.

Mälg ja mõnedki teised kuuluvad nende autorite hulka, kes rabasid kinni sellest avastusest ning vormist, mis tuli Raudseppalt. Loomulik, et selline asi võib huvitada lühemat aega ja ikka seni, kui ta on naljadelt ülivärske ning leidlik. Kordamine võtab naljalts ära soola.

Mälg ei esinda, loomumoadusilt mitte neid tüüpe, kelle nali oleks esmaklassiline. Tema vestelised näidendid annavad oma puudusi siis ka rutem tunda. Üldse *Neitsid lampidega* ei ole nõrgem meie sellelaadsete komöödiade keskmisest tasemest, kuid keskminegi tundub tuimana ja nõrgana üsna ruttu, kui esmajärgulinegi väärtus juba näitab vormipuudusi ja soovid meis on saanud küpseks, et päale koomilise käsitluse meie ootame näidendi arengust päale kujutamise ka mingit ideed, väärset mõtet, sihti, mille eest võideldakse, või lavakeeli — millele mängitakse lõpptulemusena. Nii, nagu huumor rahva juures jookseb tühja, kui ei tule kõrvalt uusi konkreetsemaid mõtte- ja tegevusväljendusi (tähendab, huumor näitab varjukülgi, kuid miski muu peab tooma uusi kujunemisi), nii meie tahaksime näha ka uut näidendit, kus elupildi kujutuse kõrval aimatavaltki tõuseksid üles uued paremad ja meid siduvad jõud.

Sellelt vaatekohalt nähtuna *Neitsid lampidega* ei tähenda uut meie elus ja jätab võrdlemisi mageda epigoonliku maigu. Pind aga sellele epigonismile tundub olevat läbi.

Suurimaks üllatuseks tuli selle komöödia lavastus *Töölisteratris*. See teater on võitnud enesele väga hää nime värskusega, millega sääl julgelt opereeriti lavastustes ja mis kiirelt võitis publiku armastuse. Säält olid kadunud mineviku harjumuse varjud — uued inimesed tulid ja pakkusid kõiges seda mentaliteeti repertuaari valikus, lavastuse uus-elevusis, mille järele praegu tuntakse põnevusi. Laulumängud sillerdasid pillerkaaritamises väljaspool

Tüüpe rahvarilideist

realismi nelja-seina, ühiskondlikke ärevusi kandsid hulkade koondamised, vastolud vaheldusid kordamissüsteemis ja töid sügavaid mõjutusi, vahelugemised olid uudsuseks ja pro- ning epiloogid sümboliseerisid ning toonitasid päristegevust. Arvustus võis kõigiti hätahtlikult toonitada tardumuse kadumist, sest vana rutiin vanemais teatris hoiab rohkem kui soovitatav vangis uue vajalise värske sündi.

Ülalmainitud edu ehk kippus aga tükati joovastama teatrile suuna andjaid ja vahetama ära kunstilist edu publikule meeldimise eduga. Neitsid lampidega lavastusel oli kunstilisest väärikuse mõödust astunud üle ja kaalutletud publiku tõmbamise meelega. Kindlasti mitte just meeledi nii kavatsedes, kuid eelmiste kordaminekute joovastuse uimas ettekujutus ei pidanud õigeid mõtte. Nii kujunes komöödia jandiks ja lõpuosa mitte-lõppeda-tahtev edasipakkumine selleks, mis kriipsutas maha kunstilise kordamineku lavastuselt. See oli odav mõjult, kuigi mitte vahest tahtud odavaks teha. Ei olnud imestada, et arvustus üksmeelselt mõistis hukka selle nähte ja kutsus teatrit korrale. Draamastuudiole hakkas mikumärditamine pähe nii, et nad seda jätkasid hiljem rinnatoonilise iseteadvusega ka sääl, kus see enam ei sobinud ja nii endid viisid peaaegu alla. Nüüd nad kohenduvad jälle. Töölisteatris seda sügavat ohtu vist karta ei ole, kuid õpetuseks see

lavastuse äpardus peaks kujunema neile süiski. Märkus: kas on see jonn või veel halvem kaalutus, et praegu käimas olevail etendusil lavastust ei korrigeerita! Jatkatakse vabandusega, et publiku hulgast avaldatavat selleks soovi. Nii sünnib teatritega, mis on ühelhoobil kunstilised kui ka majanduslikud asutused.

Mis oli sellel lavastusel siis viga? Minu tundmuse järele esiteks see, et komöödiast kujundati jant. Seesugune samm tohiks olla ka võimalik, kui aga näidendi loomupuhtus jääks endiseks. Siin lugu kujunes nii, et epiloog oli sepitsetud sisekoomikaga sümbolismiks, autori osa esitas realistlikku koomikat, kuna epiloog kujunes jandiks labasuse nootidega. Teksti oli garneeritud mõningate viiendajärgu kõnekäändudega; kuid ilus see ei ole autori arvel, ja vaimukusele ei lisandu ka midagi juure. Lõpujant venis ja tundus asjatuna. Selline visalt jätkuv edasitampimine halvab muljet. Päälegi võttis lõpp niisuguse ilme, mis on laadaline, midagi à la guljanje.

Töölisteatril hooaja avamine ei tulnud kunstiliselt õnnelikult. Lavastamise bravuur oli selles süüdi. Kuid seda ei tule võtta sugugi traagiliselt, sest kus tööd ja eriti kus on otsingute rõõmu, sääl juhtuvad ka vead — vigades karastubki kaunite kordaminekute tulevane kuid.

□

Omasuguse võiduna ja ka mittevõiduna tundub H. Raudsepa *Salongis ja kongis*; viipena võidule nimelt uue it sisuliselt suunalt kui olude ja meeoleolude komöödia, mittevõiduna, koguni nõrga teosena aga dramaatiliselt ehituselt.

Huvitav, et just Hugo Raudsepp, kes oma *Mikumärdiga* avas tee paljuile kirjjanikele epigoonlikuks mikumärditamiseks, nüüd uue teosega algab uut järku meie päevaküsimusil baseeruva näidendi loomingu. Siin enam ei muhleta ainult ja ei heideta vaimukat nalja olude ning inimeste üle, vaid siia lisanduvad juure filosoferimine kõigest sellest ja tahe jõuda mingile ideele, mis lahendaks olukorra kurva ning näotu sobimatuse. Kallak ideele on olemas, naer süveneb mõtteks. See tohiks märkida mõttelise olukorra komöödia päevakorda tõusmist meie juures, sest kindel on, et Raudsepal avatud teel näeme varsti järelikäijaid. Päälegi tundub, et meil aeg on täis seesuguse näidendi vajaduseks.

Näidendil on ka oma suuri nõrkusi — tema ehituselt. Julgen uskuda, oleks *Salongis ja kongis* kuulunud mõnele tundmatule või väikelele kirjanikule, siis see polekski ehk näinud lavavalgust. Kergesti oleks ehk märgitud: palju huvitavaid vaimukaid aforisme, peeneid võrdlusi, teravmeelisi tähendusi, inimeste hingelaadi iseloomulisi kontuure kuid mõtetesädelus liialt kuhjatud ühekorrdel kuulimisel nobeda seedimise jaoks. Kindlasti sellelt seisukohalt teos raamatuna lugemiseks on vaimukas raamat. Kunstivormidelt, võtetelt väga mitmepalgeline — realismist kuni sümbolismini. Näidendina ta annab tulihäid lootusi esimeses vaatuses, kuid läheb kunstlikku kobamisse, läbihäda mõeldud tegevuse kombineerimisse ja lõpeb resümeerimisega, tegevusetult, mõtteid kordavalt. Raudsepp laseb inimesel hüpata universumi, kuid see hüppab vaid teise maja katusele. Näidendi tegevuslik ehitus alul ka avab suuri võimalusi, kuid siis kuidagi ei jõuta katuselegi. Maksim Gorkist kui kirjanikust oeldakse, et ta oma näidendis mõistab tuua inimesi suurel arvul lavale, kuid ei mõista neid enam lavalt ära viia. Raudsepp siin ka kutsub vaimud välja, esitleb neid väga huvitavalt, kuid ei mõista neist enam ka kuidagi lahti saada. Sest see revolutsiooni tegemine, vangistamine ja lõpp tunduvad näidendi esimese poole mõistliku realismi järele nii tehtuna-väljapigistatuna ja takerdumisena, et üsna häda vaadata. Mul on tundmus, et Raudsepp dramatiliselt vormi leidmisele tõsisemalt peaks mõtlema ja vist puhkamagi, kui sellest oleks kasu niisugusele asjale.

Estonia oli siin näinud küllalt vaeva, et

teost tuua lavale. Nii nõrk, kui on näidendi dramaatiline külg, nii hästi küllalt oli see tegevuslik osa ka toodud lavale. Viimases pildis lavastaja laskus natukeseks raamist välja ja tegi rahvale labast nalja mingisuguse potinuuutumisega. Fopaaks oli see teose mentaliteedile. Kuid väike maitsetus ei riku tervikut. Ja kus meie seda viimse viimistletud peenmeelt ikkagi näeme. Meie lavadel sageli tuleb seda koguni otsida, sest lavapere kaader pole meil vaimiliselt mitte väga arenenud.

Just lavapere kultuuri kaalule panekuks on Raudsepa *Salongis ja kongis* esmajärguliste omadustega teoseks. Raudsepp on oma dialoogidesse paigutanud väga palju teravmeelust, mida muidugi mitte ei saa muidu tuua maksvusele, kui ei tunne seda kogu olemuse ja taibu haistmisega esile tooja. Peenimad varjundused hääles ja samuti peenimad nüanseeringud tegu-moes, ilme siselainetuis, liigutuste iseloomus on vajalised, et väljendada neid peeneid mõtte- ja tunde viipeid. Kuudas sa aga targutled ja vaimutsid Platoni ideaalse riigi teemide ümber, kui mitmeaastane eeltöö oleks vajaline, et aimama hakkaks, mis see üldse tähendab. Nii on lood ka kogu koloriidiga, mis iseloomustavad vähem ja rohkem arenenud vaimuhariduse vahemaade välisavaldusi. Raudsepp on uues teoses otse kuhjuntl rikas sarnasist peentunnetest ja peenväljendusist, mida kirvetööga ei saa tuua mõjule. Nii nagu lihtmees ei suuda teeselda peenhärrat (väline härra on sisekasvatuse avaldus), nii lihtne väike-mõtlemine ei saa ilmutada peent mõtte-taipu. Laval see muidugi annab end väga tunda. Ja me tundsume seda päämiselt selles, et väga oluline osa peenetest mõttekil-dudest väljendati niisuguse rõhutusega, et poldud seda mõistetud ja jäid siis ka kuulla-jalle mõjutuiks. Muidugi saame siit kinnitust, kui vajaline on lavapere üldkultuuri-lise arengu täiendamine kõige mitmekesisemates suundades.

On kujunenud huvitavaks: varem kõneldi repertuaari puudusest, nüüd segab näitle-jate puudus suuremate ülesannete täitmi-sel. *Estonia* teatris on näitlejate küsimus kuidagi olnud hästi kinnineeditud. Nüüd nad isegi kõnelevad päris avalikult, et nad peavad mõnegi hää kavatsuse kõrvale jätma või laskma jooksta karidele näitle-jate puudusel. Sääg aga senini siiski tõste-takse operetiala ja sõnalavastus asub kui-dagi vastu seinä. Siiski midagi nagu on hõljumas õhus, et sõnalavastus kui kõige tähtsam osa meie oma arenevast teatrist säägli pea läheb vastu parematele päeva-dele.

JUUBELILAULUPIDU VÄLISAJAKIRJANDUSES

Laulupeo kajastusi leedu ajakirjanduses.

Tuntud leedu muusikakriitik V. J. A. K. U. b. e. n. a s toob ajakirjas *Vairas* pikema artikli eesti X üldlaulupeo ja muusikapidustuste sisulise külje kohta. Sissejuhatavas osas pakutakse võrdlevaid vaatlusemuljeid reisuft Leedust kuni sihtkohani, kirjeldatakse Tallinna ilmet ja peatutakse *Estonia* teatri juures, kus alustati muusikapidustused A. Vedro' operi *Kaupoga*. Siin ta lausub:

„Paistis, et operi alal eesti heliloojad pole teinud vähe: see on vist neljas nende poolt koostatud ja Tallinna laval antud originaaloooper. Kui teos ta sisaldab väga palju häid omadusi, eriti lüürilises küljest, kuid ilma erilise selguseta. Selles operis leiduvad rahvusliku värvingu momendid. Sisuks on legendaarne eestlaste minevik: kristlaste võitlus paganatega, ent autoril läheb harva korda luua vanaaegset pilti. Ooperitrupp jätab tagasihoidliku mulje meile Kaunase ooperiga hellituule: väike orkester, väiksearvuline koor. Kuid üldmulje — hoolikus, meeldivus; kaks hääd sopranit ja mitte halb tenor.“

Edasi autor räägib laululavast, selle ümbrusest, hääst akustikast ning kooride värvikusest, jätkates:

„Millise mulje andis meile eesti laulupidu muusikalisest küljest? See küsimus on eriti huvitav seetõttu, et saame teha võrdlusi äsja möödunud läti laulupeoga.“

Selle küsimuse võime jagada kahte ossa. Meid huvitab kõige enam eesti koorikultuur kui näide nende rahvuslikust ühtekuuluvusest. Teisks on tähtis kooriliteratuur ise: sellest võib tunda, mis eestlased on teinud oma laulus looval alal.

Võimas kooride hääled paneb imestama. Vaadates osavõtjate hulgalet, selgub, et meie ees ei asu mitte üksikud koorid, vaid laulev Eesti. Tema koorikultuur seisab võrdlematult kõrgusel: jõuline kooride hääled on puhas, rütm täpne, see kõlab nagu üks — ülihästi laulev koor. Organisatsioon nautuke erineb lätlaste omast; sääl üldkoor laulis kõiki, ka raskemaid laule: seepärast kohati tulid esile väikesed köikumised. Eestlased ei tahtnud riskida: üldkooridega täideti kergemad asjad. Raskemaid, keerulisemaid töid laulsid parematest üksustest koostatud erikooreid. Selle eest tema võimed üllatavad oma virtuooslikkusega.

Eesti kooride haruldane ühtlus sunnib sügavalt imestama. Aga asi mõningal

määralt selgub, tuletades meele eesti laulupidude ajalugu. (Antakse ülevaade.) Järelikult kultuurilise solidaarsuse mõttes meie peame lugupidamisega vaatama väiksele kuid energilisele riigile. Meid üllatas Eesti suur kunsti arendamise minevik.“

Edasi autor käsitleb mõtet, et selle koorikultuuri juures võis loota kõrgesti arenenud rahvuslikku joomt, seoses rahvaloominguga, kuid jõuab otsusele: „Käesolev näitab hoopis muud. Eestlased alles rajavad isepärasuse teed; võib öelda, et nüüd algab tõeline eesti muusika. Laulupeo kava annab küllalt materjali nende järelduste tegemiseks. Laulupeo programm on just see koht, kus võib esineda rahvuslik loomung ja heliseda rahvalaul. Sellel laulupeol, tösi, seisid esikohal vanemad teosed, kuid selge ülekaalu võtsid „saksapäraselt“ kõlavad eesti heliloojate „pioneeride“ tööd lugupeetud A. Lättelt, M. Hermann'ilt ja teistelt.

Nende loomungus leidub rohkesti hinnalist, ent väga vähe puhteestilist (väljaarvatud tekst). Mainitud teosed etendavad tähtsat osa rahva ärkamises; mõned laulud peaaegu kujunesid isamaalisteks hümnideks. Nad praegugi moodustavad selle literatuuri, mida armastab rahvas ja mida alati lauldakse provintsikooreides. Üllatavalt vähe leidus kavas puhtrahvuslikke laule.

Tösisist huvi muusikule pakuvad kogu „nooremate“ grupi tööd. Nad pole küll üsna noored, kuid nende teosed sünnitavad pöörde valjus eesti omapäras. Nende keskelt paistavad välja C. Kreek, M. Saar, R. Päts; osalt siia kuulub tuntud muusik, uus konservatooriumi direktor ja laulupeo vanem dirigent prof. J. Aavik. Suuremalt jaolt erikooreid poolt ettekantud „rahvuslaste“ rühma teosed moodustavad kava huvitavana osa; nende keskel leiduvad mõned tõelised chef d'oeuvre'id, eriti Saarelt ja Kreegilt. Need on suuremalt jaolt laialt arendatud rahvaviisid. Selle rühma ilmutamine esindab tänapäeva nähet; mass teda veel täiesti ei mõista, olles liiga kasvatatud „saksaliselt“.

Seega siis muljed eesti laulupeost on kahepalgsed. Ühest küljest vana ja kõrge koorikultuur, teiselt poolt — veel saksa radadel käiv koorimuusika; rahvuslik emantsipatsioon osutub teataval määril hilisemaks, kuid selle eest andeküllaseks. Temale kuulub lähem tulevik.

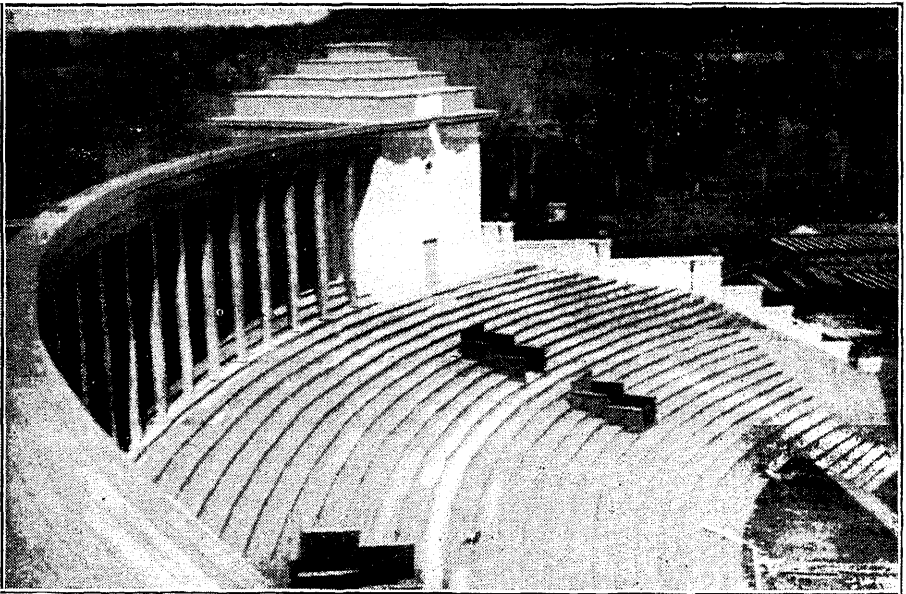
Eesti laulud ise ilmutavad palju huvitavaid omadusi; sagedasti tundub, tõsi, saksa ja vene mõju; mõningaid nende elemente meie kuulsime ka läti lauludes, kus kajastub palju eestilist; aga on mõndagi täiesti omapärast ja tuletab meele eestlaste mitte indo-euroopalist päritolu. Huvitav, et läti keel soome rahvaste mõjul kõnes aetab rõhu esimesele silbile, kuid laulus jälle kasutab esialgset vabarõhu kuju, mis enam sarnaneb leedu keelele. Samal ajal eesti viisielemendid väga sagedasti juba ise voolavad sellele kõnele orgaaniliselt sissesündinu drütmis: raske rõhk, siis terve rida

Ja siin heliloojad pidid juhtama oma töid kordamisel.

Samuti pakkus huvi umbes 2.500 liikmeline pillikoor. Kuigi raske oli oodata erilist kunstilist ühtlust, ometi nad näitasid, et see ala on laialt armastatud. Pillikoore poolt ettekantud tööd sobisid rahvuslike pidustuste meeleoluga.

Laulupeoga ühel ajal korraldatud muusikanädal samuti andis palju häid muljeid. Rohketest kontsertidest oli võimalus kuulda sümfooniakontserti, kammermuusika-kontserti ja Kapi oratooriumi *Hiiobit*, mis kanti ette kirikus prof. J. Aaviku juhatusel. Sel-

X laulupeo fotovõistlus;
Freiberg, auhind kirjanduses

Vaade laululavale lava küljetornist

selgesti väljaräägitavaid rõhuta silpe. Seepärast tekivad tihedad ning kiired silpide kordumised ühel toonil või kiired rütmilised figuurid, mida meie ei leia lätlaste ega leedulaste juures. Ka seesmine meeleolu erineb läti ja leedu omast: mingi omapärane rahu, eepilisus, põhjamaa looduse kajastus.

Mis puutub laulupeo ajal valitsevasse meeleolu, tuleb öelda, et kui läti laulupidu nõodus täielise keskendatud kontserdina, siis Eestis tundus esijoones rahvapidu, pidulikku meelelahutust. Lauluvälja teises otsas inimeste hulgas vähe kuulasid kaugaid helisid, jalutades söid ja ajasid juttu. Ovatsioone Lätis suuremalt jaolt autoritele tõstsid kuulajad, Eestis aga koor ise.

gub, et instrumentaalse muusika osas eestlased on tugevad. Selles kahtlemata valitseb „vanem“. Leidub mahukaid, kapitaal-seid töid, nagu nimetatud oratoorium, või sama autori suur, peaaegu Bruckner'i stiilis väljapeetud sümfoonia. Eesti instrumentaalmuusikas veel täiesti valitseb kõlav romantism; ta avaldab teataval määral „ennesõjaaegset“, kuid väga sümpaatset muljet. Selget natsionalismi siin, tõsi, ei tundu; ja tõuseb esile saksa, osalt vene mõju. Õrnas salongistiilis kirjutab A. Lemba; tema ooper *Kalmuneiu* seisib ka muusikanädala kavas. Selge andelise modernistina paistab teiste keskelt välja H. Eller, kelle kvartett tekitas sügavat mõju oma mõtete kontsentseerimisega ja läbipaistvusega.

Noorem „rahvuslaste“ rühm seni näitas ennast laulumuusika alal; kuid nendeltki leidub küllalt kordaläinud töid. Kõige noorematest rohkesti lootust annab E. Aav; tema oper läks eduga *Estonia* teatris.

Tuleb eriti kriipsutada alla, et palju töid on trükitud kultuurkapitali poolt. Vaatamata väga tagasihoidlikule summade andmisele kunstivajaduste rahuldamiseks, need on jagatud nii proportsionaalselt, et kõik alad võivad liikuda edasi. See oleks eriti vaja rajuda meele meil.“ Kirjutise autor märgib, et kuigi Leedus kunsti toetatakse tunduvalt suuremate rahadega, saavad mõned alad seda hellitatult, teised juhuslikult.

Artikli lõpus toonitatakse, et Eesti organiseerimist ja soliidset ettevalmistust võetaks neil eeskujuks järgneva laulupeo korraldamisel. Kooriliteratuuri suhtes säälgli kantakse lootust rutem raputada maha kõik vöörad mõjud, et minna tõsist enda teed, milleks omatakse juba aluseid.

Eesti laulupidu Poola ajakirjanduses.

Laulupeo puhul on rida Poola ajakirju, nii päälinnast kui provintstist, pühendanud hulk artikleid Eestile. Loetavaim Varssavi ajalehtedest, mõõdukalt vastasrindlik *Kurjer Warszawski* tõi pikema kirjelduse Tallinnast „Laulupidu“ päälkirja all, nimetades laulupidu suurimaks Balti rahvaste pidustuseks, kiites eesti laulu ilu, mis kanti ette puhtalt ja hästi, märgib ühtlasi laulupeo hääd organiseerimist.

Kurjer Lodzki (Lodz) pühendab Eestile artikli: „Rahvaste vennastus Balti mere kaldal“. Märgitakse, et laulupidu muutus suurejooneliseks manifestatsiooniks Balti rahvaste lähenemisel, luues tee Balti riikide liiduks. Laulupidu tõendas, kui suur on Balti rahvaste iluarmastus. Lõpuks

autor (K. B.) kirjeldab Balti riikide presselepingut ja konverentsi.

Väga loetav *Kurjer Poranny* (Varssav) lühemas artiklis „Suur Eesti laulupidu“, Oskar Vöörmann'i sulest, kirjeldab laulupidude tähtsust Eesti rahva ajaloos.

Juutide ajaleht Varssavis *Nasz Przegląd* pühendab Eestile 2 pikemat artiklit oma kaastöölise Singer'i sulest. Kirjutises „Luule ja proosa Eestis“ ning „Hitleri vari“ autor kirjeldab Eesti ajalugu ning laulupidu, avaldades ühtlasi oma tähelepanekuid rahvamajanduse olukorrast.

Päevalehe kirjasaatja Varssavis Norbert Żaba pühendab Eestile konservatiivses *Dzien Polski's* (Varssav) ja *Czas'is* (Kra-kov) ning *Dziennik Poznanski's* (Poznan) ja *Kurjer Wilenski's* (Vilno) 10 artiklit Eestile ja laulupeole. *Kurjer Wilenski's* ilmus rida kirjutisi „Balti skitside“ nime all.

Czas'is ja *Dzien Polski's* ilmus 29. juulil N. Żaba intervjuu saadik Karl R. Pustaga.

Kurjer Wilenski's ilmunud reportaazis kirjutab autor Eesti-Läti suhetest, ning Läti presidendi osavõtust laulupeost. Teises reportaazis annab ta pikema ülevaate laulupeost, Eesti rahva iseloomust, südamlikust vastuvõtust, mille osaks said Poola ajakirjanikud Tallinnas. Kolmas reportaaz on pühendatud majanduselule ja poliitilisele olukorrale Eestis. Pikema reportaaziga „Kui Soome lahe piir kaob“ lõpetab N. Żaba oma muljed, pühendades tähelepanu Eesti ja Soome noorsoole. *Bunt Mlodych* avaldab autorilt pikema ülevaate pidustustest, millest osa võttis Poola akadeemiline noorsugu Tallinnas. Poola üliõpilased on vaimustatud südamlikust vastuvõtust, mille osaliseks nad said Tartu ja Tallinna üliõpilaskonna poolt.

LAULUPEO TULEMUSI KAALUMAS

On räägitud ja kirjutatud õige rohkesti meie juubelilaulupeost nii kodumaal kui võõrsil, on avaldatud kiitust ja vaimustust, kuid on ka juhitud tähelepanu neile puudustele ja väärarutisile, mis oleks võinud jääda olemata ja mida edaspidi ei tohiks korrata. Kui nüüd lähidalt ja kainelt võtta kokku kõik need saavutised, mis see suurpidu tõi kaasa, siis peab küll mainima täie rahuldustundega, et suur vaev, aineeline kulu ja energiakulu, mis ohverdati juubelilaulupeoks, on kandnud paremat ning rohkemat vilja, kui ehk oleks võinud loota ja suudetakse kujutleda, vaadates kõrvalt.

Lauljate Liidule kõige lähemal muidugi seisavad need tulemused, mida laulupidu andis puhtmuusikaliselt. Aastaid kestnud

kavakindel muusikaline ettevalmistus eelproovide, instrueerimiste ja kursuste näol tunnustatud koorijuhitide ning muusikategelaste juhatusel ühest küljest, — kooride pidev ja sageli pingutav õppetöö teisest küljest on kindlasti viinud edasi meie koorimuusika arengut võimas sammu võrra, mis laulupeota oleks võtnud palju kauem aega ja, võib olla, üldse ei oleks teostunud sel määral ja ulatuses. Edasi, suur ülemaaline laulupidu on olnud eesmärgiks, mis on põhjustanud uute kooride tekkimise ja seniste kooride koosseisude suurenemise väljapaistvates arvudes.

Laulupeo nootide on antud meie kooridele kaunis kogu noodiliteratuuri, mille muretsemine ei ole tekitanud raskusi kelle-

legi, kuid mida vaevalt oleks muretsetud tavalises käigus, kuna ei armastata ju teha kolutusi, kui seda ei põhjusta mingi kaunim ja suurem, igapäeva elust erinev eesmärk. On räägitud ja kirjutatud mitmeidki kordi juubelilaulupeo kavast ja väidetud, et kõik helitööd selles polnud õpitavad vaevata ja pingutuseta. Ometi oli meelega võetud kavva laule ja muusikapalasisid, mis nõuaksid meie kooridelt võimete kasvatamist, kuna ju edu on mõeldav vaid jõukohase pingutuse varal, mitte aga alatise kerguse ja kordamistega. Lisaks sellele laulupeo kavva võeti rahvusliku laadiga helitööd, mis aitavad tunduvalt lähendada meie maitselt omapärasuule, aitavad võrutada meid sellest vaimust, mida kahjuks liiga kaua oleme pidanud ammutama võraste mõju all.

Kuna laulupeo kava eranditult oli koostatud algupäraseist helitöist, siis aitas see kaasa meie heliloojate loomingu propageerimisele ja levitamisele, ühtlasi ergutasid heliloojaid tarvituse loomisega uuele tööle.

Laulupeo puhuks maksma pandud Lauljate Liidu uus põhikiri võimaldas võtta osa laulupeost vaid Lauljate Liidu liikmeidkoore. See nõue tõi juure Lauljate Liitu arvukalt uusi üksusi, aidates seega suuresti kaasa meie kooride organiseerimisele. Laulupeo puhul Lauljate Liit püüdis luua kõigil aladel kindla korra, mille tõttu laulupeole pääsesid vaid need tegelased, kes vajalise hoolega sooritasid muusikalise eeltöö. Kuigi distsipliini nõuded mõneleegi olid ehk vastuvõtmatud, siiski nad võimaldasid üldiselt laulupeo hää õnnestumise, — kõige tähtsam aga: kasvatasid teadmise, et ka laulupidude korraldamisel ja üldse koori tegevuses tuleb käia kindla korra ja distsipliini järgi.

Päale eeltoodud puhtmuusikalisse arengusse puutuvate hüvede juubelilaulupeol aga on sama tähtis ja ehk ulatuslikumgi mõju veel rahvuspoliitilisest seisukohast. Nii suureulatuslik rahvuslik pidustus, nagu seda oli juubelilaulupidu, ei saa jätta avaldamata oma mõju rahvusliku iseteadvuse, ühtekuuluvuse tunde kasvamisesele. Kahekümnetuhandelise tegelaskonna ühine esinemine ei ole igapäevaseks ja kõikjal esinevaks nähteks. See vastuvaideldamatult suutis igas eestlases äratada veende, et eestlased on elujõuline ja tihedalt koostöötav rahvas. Kuna koorilaul ja -mäng on paremaid seltskondliku tegevuse vorme, siis juubelilaulupidu põhjustades hulga kooride tekkimise, soodustas ka seega seltskonnaelu arengut. Muusika on avaldusi, mis seob kõiki rahvakihte, vaatamata sotsiaalseile

ja hariduslikele erinevustele. Muusikaharastuse propageerimisel igatahes laulupidudel on suur teene.

Lõpuks aga tuleb märkida üht asjaolu, mis möödunud laulupeole kõige rohkem võlgnub tänu. See on seniolematu suur propaganda Eestile ja eesti muusikale välismaail. Tuhandettesse ulatuvad kirjutised ja teated möödunud laulupeost välislehtedes kandsid Eesti nime kõigisse maailma osadesse, tutvustades meid kõrgekultuurilise ja võimsa elujõuga rahvana.

Kui nüüd võtta kokku kõik need hüved, mida andis juubelilaulupidu, siis küll ei saaks vist eitada selle töö ja kulu tähtsust, mille sooritas laulupeo korraldaja Lauljate Liit. Ja seejuures viidi kogu ettevõtte läbi nimetamisväärse ainelise toetuseta; jõuti koguni sooritada ligi kolme miljoni sendini ulatuv ümberehitamine laululava juures, hankides selleks raha loteriiga, millest ju on teada, kui vaevalikeks ja pingutavaks osutub selle korraldamine.

Teatavasti laulupidu jättis rahalist ülejääki vaid kr. 8.000.— ümber, milline Lauljate Liidul kulub muusikaliseks tegevuseks, ja mida on küllalt vähe, et sellega võtta ette ulatuslikumat ja uut.

Siinkohal aga peab märkima üht asjaolu, mis laulupeo korraldajale jätab kaunis kibeda meeoleolu.

Laululava ehituseks saadi hariduse- ja sotsiaalministeeriumi kaudu laenu enne IX üldlaulupidu. See kogusummas kr. 40.000.—, kuulus tasumisele päale X üldlaulupidu. Kuna aga viimane, nagu märgitud, ei andnud nimetamisväärset ülejääki, siis selle summa tasumine ei saanud tulla kõnessegi. Lauljate Liit palus pikendada laenu tasumise tähtaega kuni järgmise üldlaulupeoni; sellele palvele aga ei osutatud ministeerium vastutulekut, vaid nõutakse Lauljate Liidult võla tasumist igal aastal osade kaupa. Tänavuse osa kattteks juba ongi peetud kinni kr. 1.000.— Liidul kultuurkapitalist saada olevat toetust.

Eemalseisjale jääb arusaamatuks, et riik nõuab sisse oma võla tema enda toetuse summadest, mis on ju raha ühest taskust teisse panemine, mille juures aga kaotajaks on Lauljate Liit.

Kui nüüd arvestada neid tulemusi, mida andis juubelilaulupidu nii muusikalisel, rahvuspoliitiliselt kui välispropaganda suhtes, siis tahaks nagu loota, et ka valitsusevõimud peaks olema huvitatud sellest kõigest ja osutama veidike vastutulelikkust sääli, kus on kaalul ühe kultuurasutise tegetsemisvõimalused.

E. L.

LAULUPEOD & PÄEVAD

Möödunud suvel peeti laulupäevi järgmistes kohtades:

4. juunil — Ansekülas, Lüganusel, Püsil, Sõmerus, Rannus;
5. juunil — Räpinas, Laiusel, Viru-Peetris;
6. juunil — Põltsamaal, Sõmerus;
9. juunil — Vastseliinas, Urvastes;
11. juunil — Kadriinas, Kaareperes, Porkunis, Jõhvis, Mihklis, Paides;
18. juunil — Sagadis, Narvas, Karksis, Tapal, Aakres;
2. juulil — Viru-Nigulas, Haapsalus;
9. juulil — Kaarmas;
13. augustil — Helmes;
20. augustil — Suure-Jaanis.

Avinurme 2. laulupäev.

Pühapäeval, 13. augustil peeti Avinurmes kohaliku tuletõrje seltsi korraldusel 2. laulupäeva, mis õnnestus nii kunstiliselt kui ka majanduslikult. Üldkoori juhatas R. Ritsing Tartust ja pillikoore kohalik tegelane O. Kask. Peokõne pidas õpetaja Keller.

Laste laulupäev Jägala-Joal.

Jõelehtme Õp. Ühingu korraldas 4. juunil, I suvistepühail, Jägala-Joal laste laulupäeva, millest võtsid osa 12 kooli 600 õpilasega.

Laulupäeva avas ühingu esimees J. Martin, millele järgnes koolinõuniku J. Johanson'i kõne ja tervitusi.

Üldkoore juhatasid J. Martin ja J. Kirotar. Üsna võimsalt kandis veel ette ümbruskonna ühendorkester (5 orkestrit) mitu üldlaulupoe pala J. Martin'i juhtimisel.

Selline laiaulatuslik lastepäev oli esimene Jõelehtme ümbruses, mis pärast tõmbas kokku pooleteise tuhandelise kuulajaskonna, kes huviga jälgis laste õnnestunud ettekandeid.

Laulupäev Kaagveres.

Pühapäeval, 20. augustil oli Kaagvere mõisa pargis (mis asub Tartu ligidal) E. Lauljate Liidu Tartumaa osakonna korraldusel laulupäev, millest võtsid osa Tartu ja ümbruskonna koorid. Vihmase ilma tõttu oli osavõtt nii tegelaste kui ka kuulajate

ridades hõredavõitu; hoolimata sellest andis laulupäev siiski ülejäägina piisakese summa, mis aitas katta 14.—26. augustini Tartus toimunud muusikakursuse kulusid. Üldkoori juhatasid A. Kiis ja R. Ritsing. Peokõne pidas advokaat J. Viik.

Laulupäev Kaareperes.

Kaarepere Vabatahtlik Tuletõrje Ühingu korraldas oma ümbruskonna looduslikult kaunimas kohas — Kassinurme „Kalevipoja Sängis“ 11. juunil s. a. laulupäeva, millest võttis osa 15 laulu- ja mängukoori 365-e laulja-mängijaga.

Ühendatud segakoori juhatas helilooja Ed. Tubin Tartust ja ühendatud pillikoore O. Tamm Palamuselt ja Jäger Tartust. Pääle ühendatud kooride ettekannete esines iseseisvalt Tartu Naislaulu Seltsi naiskoor Ed. Oja' juhatusel, kandes ette oma koorijuhi-helilooja laule. Kõiki naiskoori poolt ettekantud laule tuli publiku soovil korrata ja veel lisagi anda. Peokõne pidas kirjanik Rich. Janno, kuna avas lõpusõnad ütles ühingu esimees, põllumees A. Villems.

Laulupäev Laiusel.

Laiuse kogudus korraldas 5. juunil s. a. V kihelkondliku laulupäeva. Laulupäeva juhatasid X üldlaulupoe üldjuht T. Vettik Tallinnast, kohalik koorijuht G. Pastarus ja R. Stahlberg Jõgevalt. Ühendatud pillikoore juhatasid M. Lall ja A. Luning. Peokõne pidas prof. J. Uluots.

Laulupäevi Võrumaal.

V. Vastseliina laulupäev peeti looduslikult ilusas Vastseliina lossivaremete pargis; pidu õnnestus nii kavalts kui ka sissetulekult. Ühendatud mees-, sega- ja pillik. juhatas Joh. Saarniit, kes oskas eelproovil niivõrd ettekanded viimistleda, et rahvas kontserdil sattus päris vaimustusse ja paljud ettekanded tuli korrata. Oli näha, et kõik koorijuhid olid võtnud asja täieliku andumusega.

Urvaste laulupäeva üldkoori laulud kõlasisid hästi ja mõjukalt A. Sollmann'i juhtimisel. Ka ühendatud pillikoorida esinemine võeti vastu tugevate kiiduavaldustega publikult. Juhatas A. Kripson.

meeskooride murk

Meeskooride laulupäev.

Meeskooride sektsiooni kutsel korraldati 17. sept. s. a. Tartus kooridevaheline nõupidamine, kus üksmeelselt otsustati igal suvel ise linnas panna toime meeskooride laulupäev. Selleks õhutust ja julgustust andis möödunud laulupeo ajal Tallinnas korraldatud meeskooride ühiskontsert *Estonia*, millist peeti üheks õnnestunumaks ettevõtteks kogu laulupeo kavas. Nõupidamisel olid esindatud pea kõik meeskoorid, kes volitasid sektsiooni juhatust alustama tarviliste eeltöödega. Lahtiseks jäi vaid 1934. a. laulupäeva asupaiga kindlaksmääramine kahe „võistleva“ linna, Tartu ja Pärnu vahel. Korraldatav laulupäev oleks ühepäevaline, et vältida ööbimiskulusid. Tunnistati ka väga soovitavaks pillikooride osavõtt, ja loodetavasti leiab päev Pillikooride Sektsioonis sama sooja poolehoidu kui meeskooride keskel.

Tallinna Meestelaulu Seltsi

koor alustas tegevust jällegi juurekasvu tähe all. Kava on peaaegu päris uus; koosneb esialgu vaid eesti heliloojate seni meeskoori poolt ettekandmata paladest, mis nii koorile kui juhatajale annab tubli tüki tööd. Tavaliste tali- ja kevadkontsertide kõrval on jutt esinemisest Helsingis (oktoobris) ja võib olla kevadel ka kodumaa-reisust. Lähem kava tuleb kinnitamisele oktoobris peetaval pääkoosolekul. Harjutusi peetakse endiselt igal kolmapäeval *Estonia* sinises saalis.

Akadeemiline Meeskoor

alustas tegevust ka sel hooajal helilooja R. Ritsingu juhtimisel. Tegevuskavas on kontsert Tartus, kontsertringreis kodumaal ja vahest ka matk Soome — kevadisel semestril. Harjutusi peetakse Üliõpilasmajas.

Linnateenijate meeskoori

nime kannab nüüd senine Tallinna Valgustuse ja Veemuretsemise Osakonna Meeskoor, millist endiselt juhatab energiline helikunstnik Ernesaks. Nimemuutmine oli tingitud soovist, võimaldada koorist osavõttu ka teistele linna ametnikele ja tegelastele.

H. Malm.

Viljandi meeskooril uus koorijuht.

Käesolevat hooaega alustas Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor järjekorraliste

harjutustega 14. septembril. Eelmistel aastatel asuti tööle ligi kuu aega varemini; ka sel sügisel taheti toimida samuti, et septembri alul korraldada veel mõned väljasõidud. Kuid ootamatult selgus, et senine koorijuht hr. A. Pung oli meeskoori teadmata asunud teater *Ugala* muusikajuhiks ja sääl enese tööga nii koormanud, et ei saanud enam tarvilisel määral aega pühendada meeskoori juhtimisele, mispärast tuli ära jätta isegi väljakuulutatud kontserte ja katkestada alanud harjutused. Seltsi juhatuse energilisel hoolitsusel, eriti esimehe hr. A. Kivirähki eestvõttel, lahendati kiirelt kriis ja uueks koorijuhiks Viljandi meeskoorile valiti üksmeelselt senine koorijuhi abi ja koori tenorisolist hr. Hugo Zirnask, kelle juhtimisel nüüd meeskoor alustas uuesti tegevust. Esimese harjutuse avas seltsi esimees hr. Kivirähk sissejuhatava kõnega, kuna uus koorijuht hr. Zirnask soojade sõnadega kutsus lauljaid jatkama hoo ja innuga ühist tegevust ja esitas oma soove koori töökorralduse kohta. Uus koorijuht võeti seniste kaaslauljate poolt tugeva ja südamliku aplausiga vastu ning tema senised rühmakaaslased — esimesed tenorid tõstsid ta kätele.

Uus koorijuht hr. Zirnask on noor õpetaja, lõpetanud Tartu seminari ja töötanud mõned aastad Viljandi linna III algkoolis. Laulu on ta õppinud päämiselt Tartus ja juba seminaris käies esines ta solistina, omades ilusat, kandvat tenorit. Möödunud hooajal töötas hr. Zirnask kaasa Viljandi teatris operetisolistina, päämiselt koomilistes osades, näidates ka hääd näitlejandi. Käesoleval suvel viibis Tartus koorijuhtide kursusel ja täiendas ennast laulus hr. Jõksi juhatusel.

Asudes Viljandi meeskoori juhatajana, on hr. Zirnask enese öelnud lahti kõikidest kõrvalistest ülesannetest ja pääle õpetajaameti on seotud vaid meeskooriga, kus ta korraldab ka vajalikku häälesaadet rühmadele, kuna üksikult kui ka gruppides on rida lauljaid asunud häälekooli saama kohalike lauluõpetajate juures, sest Viljandi meeskoor tahab oma uue hooga ja energilise koorijuhi-kaaslase juhtimisel viia järjest kõrgemale oma lipukirja:

„Mehise meelega,
Ühisel jõul —
Meil kõla Sa:
Sakala meestelaul!“

KOORIJUHTIDE JA LAULUÕPETAJATE KURSUS TARTUS

Õ. Lauljate Liidu Tartumaa Osakonna korraldusel toimus Tartus Tütarlaste gümnaasiumi ruumes 14.—26. augustini (inkl.) koorijuhtide ja lauluõpetajate kursus, millest võttis osa 56 kuulajat. Valdavama osa kursuslaste perest moodustasid õpetajad, kes pääle lauluõpetuse koolides on tegevad ka koorijuhtidena. Olude tõttu oli seekordne muusikakursus tasuline, igal osavõtjal tuli maksta neli krooni 50 senti.

Kursuse juhatajaks oli Richard Rit-

jutusetunnid) jälgiti hoolikalt ja huviga, mistõttu kujunes kursuse töö õige edukaks.

Kursuse lõpu-õhtu oli reedel, 25. augustil (kursuslaste soovil üks päev enne lõppu) kursuse ruumes, kus esinesid kursuslased väga mitmesuguste ettekannetega (laulud segakoorile, kaksik-kvartetile ja soolohäälele, viulikoori ja orkestripalad jne.). Kõik ettekanded leidsid sooja poolehoidu. Kohalviibivaile heliloojaile annetati lilli.

Õige südamlilikuks kujunes kursuse lõpu-

L. L. Tartumaa Osakonna koorijuhtide kursustest osavõtjad

ing. Lektoritena tegutsesid: prof. A. Topman (koorilaul, koorijuhataamise tehnika, koorilaulu harmoonia); A. Wirkhaus (orkester, orkestreerimine, orkestrijuhataamine, instrumendid); E. Mesiaänen (koolilaulu metoodika, intonatsioon); R. Ritsing (üldjooni koorilaulu metoodikast, eesti noodivara); R. Jõks (häälesäade) ja A. Niitof (häälesäade). Kõiki tunde (neid peeti kokku 96 pluss veel har-

tund, kus esinesid häälesäädjad R. Jõks ja A. Niitof, pakkudes kursuslastele eeskujulikkude ja vaimustavat soololaulu. Pärast soololaule peeti vastastikuseid tänu-lahkumise- ja jällenagemise-kõnesid. Kursuslased ulatasid kursusejuhatajale ja lektoritele kauneid lilli. Kursusejuhataja ütles lõpusõna, mille järele lauldi kodumaa hümnit. Lahkuti ülevas meeleolus sooviga, et kursused jätkuksid ka edaspidi.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Tallinna.

Ooperite hooaeg tänavu avati A. V e d r o ' *Kaupoga*, mis uue teosena tuli *Estonias* lavale läinud sügisel. Praegu pole näha ette värsket eestiainelist algupärandit. Esimese uuslavastusena antakse lähemal ajal R. Wagner'i *Tristan ja Isolde*. Seni ooperitest on korratud veel *Traviatut*.

Kontsertide hooaja avas Hella Clam an - N õ m t a k, kes on õppinud Tallinnas ja Milaanos ning töötanud kaasa ühes itaalia ooperitrupis. Lauljanna hääldub liürrikasse ja materjal osutub võimeliseks andma kasutamisel edukaid tulemusi. Tehnilisest küljest on tegemist juba üsna kujunenud jõuga, kes valitseb nii hingamist, kajastamist kui ka nähtavaid koloratuur-seid oskusi. Tõlgitsuses leidis siduvust, mis kokku andis kaunis meelepärase õhtu, olgugi, et paiguti leidub lahtiseid kohti lõpuviimistluseks. Esinedes külalisena *Traviatas*, saime temast hää mulje laululiste ja lavaliste ülesannete täitmise kaudu. Antud Violetta osa oli sobiv ning läbitõttatud. Kõikumisi mõningal määral tuli ette rütmilises küljes, kuna ka polnud mõeldav täielise kokkukulamine ümbrusega vähesteproovide juures. H. Nõmtak'i kontserdil saatvalt kaastegevana esinesid P. P. L ü d i g (klaver) ja A. Š u t i n s k i (flööt); ooperit juhatas R. Kull.

Väga menurikka kontserdi andis soome *Trio Hannikainen*, milles esinevad kolm venda — A r v o (viul), T a u n o (cello) ja I l m a r i (klaver). Nimetatud trio asutati juba 1918. aastal ning on kujunenud hästi tasakaalustatud ansamblik, kuna ka üksikud tegelased osutuvad soliidseteks jõududeks. Eeskava palade valik, nende reastamine ja tõlgitsemine andis tunnistust väärikusest maitses ning võimistest üldse. Tuleb tõsiselt kahetseda, et kontserdist võeti osa väikesel arvul, kuna oli juhus kuulda intiimset kammermuusika ettekannet, päälegi meie lähemate hõimlaste vastavat loomingu.

Klaverikunstnikest külastas meid nimekas poola pianist ja pedagoog M i c h a e l Z a d o r a, kes esijoones näitab ennast tugevate võimetega virtuosina. Selle külje kaudu ta pääseski maksvusele suuremal määral; võib isegi öelda, et tema tehnika asus varjutama sisulist osa. Bachi teosed

kava esimeses jaos ei tundunud kontsertandile just loomukohastena, mispärast nende tõlgitsemine jäi seesiselt uduseks ning kaldus välisuse pinnale. Rohkem edu lasksid saavutada romantilisse voolu kuuluvad teosed; kõige õnnestunumaks osutus Liszt'i käsitus.

Kahel klaveril esinesid jälle Vitya V r o n s k y ja Viktor B a b i n, kes väljapaistvate üksikvõimete juures ilmutavad ka väga hääd koosmängu. Kui läinud hooajal anti kahel puhul peaaegu korduv kava, siis nüüd pakuti täiesti uut valikut vastavast repertuaarist; peab ütleva, et see osutus õige mitmekesiseks ning maitsekaks. Teoste täitmises kontsertandid ilmutasid tehnilise külje kõrval ka sisuliselt läbituntud ja tasakaalustatud väljendust. Kunstnikupaar on meil leidnud oma esinemistega vastuvõtlikult kajastavat pinda, ning nad väärivad seda õigusega.

Viulukunstnikest käis esmakordselt Tallinnat külastamas M i š a W e i s b o r d, kes oma tehniliste võimete poolest kuulub esmajärgulisemate virtuoside hulka. Tema mäng on rajatud loomulikule koolele, mis ka võimaldab suurt vabadust instrumendi käsitamises. Kaaluva tähendusega tõlgitus täiendab veelgi omapoolt kunstniku voorusi ja tõstab tema ühtekokku nähtavale positsioonile vastava ala esindajate seas. Eeskava oli koostatud küllalt huvilavalt ning suuri nõudeid taotlevalt.

Ed. Visnapuu.

Türi. — Türi Muusika Selts korraldas augustis oma sega- ja meeskoorile kahe-nädalalise häälesäade kiirkursuse, mida pidas tuntud laulja ja lauluõpetaja helikunstnik Ella Lipand Tallinnast. Arusaadav, et selle lühikese ajaga on häälesäädjal veel võimatu iga lauljat õpetada õigesti laulma ja hingama, kuid imestama pidi siiski prl. Lipand'i osavust ning püsivust, mis andis koori juures suuri tulemusi. Sellest kõigist selgus, kui võrdväärtne ja hädavajalik on häälesäädmine koorilauljatele. Tahtmatult kergib üles küsimus, kas ei peaks siin ELL. tulema appi, eriti maakooridele, palgates enda kasutusse mõned lauluõpetajad, kes alatiselt sõidaks ringi ja peaks kooridele lühiajalisi häälesäädmise kursusi. Ja ühele koorile aitaks, kui neid peetaks 1—2 korda aastas. See

tõstaks palju meie laulukultuuri, ja lauljate pere kindlasti ka selle läbi veel kasvaks! Tuntakse ju kõikjal selle vastu suurt huvi. Ei paku ka provintsis enam naudingut kuulata laulu või ise laulda selles kooris, kus üksikud hääled kostavad välja kas oma vale asendite või muu põhjuse tõttu — aldi tämbriga sopranid, baritonaalsed tenorid jne). Igatahes see külg meie provintsi-kooridel on nõrk, ja oleks juba tõesti aeg asuda ka selle parandamisele. ELL'il avaneb siin suur tööpõld, ja ei tohitaks sellest mitte enam minna mööda vaikides.

Muide, muusikaline hooaeg Türiil on juba alanud. Muusika Seltsil töötavad järjekindlalt sega-, meeskoor ja salongorkester organist Joh. Veeber'i juhatusel. Muusika Seltsi kauaaegne pillikooriguht J. Kitsing on teadmata põhjusil omalt kohalt lahkunud. Tema asemel juhatab nüüd koori I kornetist Kroos. Muusika Selts ei suvel oma traditsioonilise väljasõite ei korraldanud. Polnud ka kohapääl mingit nimetamisväärsset muusikalist sündmust.

Türi kirikus korraldatakse jällegi järjekindlalt iga kuu jooksul kord muusikaõhtuid. Augustis sellisel õhtul esines solistina E. Lipand (laul) Tallinnast, septembris V. Indrikson (viul), samuti Tallinnast ja kohalik organist Joh. Veeber (orel). Rahvas võtab neist õhtuist osa elavalt. Kontserdil on alati ka vaimulik kõne, kas oma või külalisõpetaja poolt.

Valga. —Möödunud kevadest käesoleva sügiseni võiks Valga muusikaelu avaldusist järgnevaid märkida. Maikuu alul korraldati Valga ühiskõnnuasiiumi saalis kaks õpilasohtut — Valga muusikakooli ja prl. Traum'i klaveriõpilaste õhtu. Muusikakooli õhtul esinesid laulu, viiuli ja klaveriklassi õpilased osalt kergemate, osalt aga üsna tusedate paladega, kusjuures ettekanded olid puhtad ning korralikud ja mõnigi noor muusikaõppija valmistab teatava üllatuse oma esinemisega. Igatahes näitasid õpilaste esinemised, et muusikakoolis töötatakse hoolikalt ja asjatundlike õppejõudude juhtimisel. Ka prl. Traum'i klaveriõpilaste õhtu ilmutas hoolet ja hääd püüdu töötamiseks, kuid nii mõnegi õpilase esinemisel oli tunda ebapuhtust mängus ja pääliskaudsust tõlgitsemises; mõni oli võtnud endale ülejõu käiva ülesande (mis näiteks selgesti ilmnes Liszt'i — *Mefisto-vals* — ettekandmisel).

Mai teisel poolel korraldati Valga Kunstiseltsi segakoorilt linna kirikus kontsertteenistus, mille muusikalise osa sooritasid K-s. segakoor Fr. Klement'i juhatusel ja kohalikud solistid — laulus pr. K. Väin, prl.-d A. Saar ja H. Valdman ning viiulil hr. V. Lumi. Orelil saatsid pr. J. Fiskar ja prl. H. Valdman.

Mai lõpul korraldati linnapargis noortepüha, mille muusikalises osas olid ühiskõnnuasiiumi sega- ja meeskoori ettekan-

X laulupeo fotovõistlus;
L. Laast-Laas, II auhind

Tüüpe rahvarideelst

ded prl. E. Kangru juhatusel ja alkoolide lastekoori laulud pr. E. Vibo' juhatusel. Laulud kõlasid korralikult. Muusikalises osas oli kaastegev veel kaitsemaleva puhkpillide orkester hr. R. Kivimäe juhatusel.

Juuni keskpäigu enne laulupeole sõitu korraldas Kunstiseltsi segakoor linnapargis rahvakontserdi, mille kavas olid X üldlaulupeo üld- ja osalt erisegakoori laulud. Koori juhatas Fr. Klement. Kaastegevad kontserdil olid Valga Meestelaulu Seltsi meeskoor hr. J. Liivaku juhatusel ja kaitsemaleva puhkpillide orkester hr. R. Kivimäe juhatusel. Ilm osutus haruldaselt ilusaks, mistõttu oli publikut kaunis rohkesti. Ettekanded meeldisid ning võeti kuulajailt vastu poolehoiuga.

Valga suvemusika eest hoolitsesid kaitsemaleva keel- ja puhkpillide orkestrid. Neli korda nädalas olid *Sädeme* aias sama seltsi korraldusel keelpillide orkestri kontserdid, kuna kord nädalas leidsid aset linnavalitsuse korraldusel linnapargis hinnata rahvakontserdid puhkpillide orkestri ettekannetega. Mõlemaid orkestreid juhtis kaitsemaleva muusikajuht hr. R. Kivimägi. Tähendatud kontsertide kavas oli päämiselt kergesisuline ajaviitemusika, kuid leidis ka üksikuid kontserte tusedama kavaga (vähemalt osaliselt). Üksikutele tuluõhtute ja osalt muudele kontsertidele kutsuti ka nimekaid soliste väljaspoolt, nagu tuntud lauljad B. Hansen ja M. Taras, kontrabassi kunstnik L. Juht. Solistidega kontserdid midugi leidsid rohkem külastamist, kuna tavalistel õhtutel oli vahel kuulajaid üsna hõredalt. Üksikutel kontsertidel esines kaastegevana ka Valga Meestelaulu Seltsi meeskoor hr. J. Liivaku juhatusel (ainult viimasel korral tuli mainitud juhi haigestumise tõttu teda asendada Fr. Klement'il). Orkestriliikmed on pea eranditult kohalikud jõud, nendest keelpillide koosseisus olid mõnedki tusedad muusikud, nagu noor klaverikunstnik Thekla Koch, kes kevadel lõpetas Tallinna konservatooriumi ja viiuldaja, Valga muusikakooli viiuliklassi õpetaja Vold. Herman — orkestri kontsertmeister (keda septembri alul tabas ootamatu surm). Sama orkester mängib *Sädeme* aias juba mitmendat suve ja on sellega teataval määral niioelda kokkumänginud ja ühtesulanud, mistõttu jõukohase kava sooritamisega tuleb toime kõigiti korralikult. Nüüd tegutseb Valgas alatine keelpillide orkester, mida saab kasutada ka talvisel hooajal vastavaiks muusikaliseks ülesandeks, milline asjaolu on suurel määral orkestrijuhi R. Kivimäe teine.

Septembri alul korraldas ühisiigümnaasiumi saalis oma esimese iseseisva kontserdi Valga noor klaverikunstnik prl. Th.

Koch. Kontserdi kavas seisid Bach'i, Beethoven'i Chopin'i, Liszt'i ja Schumann'i tööd. Prl. Koch omab virtuooslikku tehnikat ja tugevat löögijõudu, mispoolest julgesti võistleb iga meespianistiga. Löögis võiks soovitada isegi teatud tagasihoidlikust, kuna kohati näit. fortissimod olid liiga tugevad. Oma hiilgava tehnikaga ületab noor kunstnik kergelt ka raskemadki passaažid. Ettekantavatesse töödesse süvenemise ja nende sisulise tõlgitsemise poolest näitas pianist tähelepanuväärilist võimist. Eriti olid temperamentiselt ettekan-delt haaravad Beethoven'i sonaat (Apassionata) ja Liszt'i *Mefisto-walss*, kuna säravuselt ja soojalt hingestunelt meeldisid Chopin'i tööd. Noorel kunstnikul oli suur edu ja arvuka kuulajaskonnaga soe kontakt; nõuti tungivalt lisapalu, mida tuli ka anda. Tänutäheks annetati kunstnikule roose. Kontserdi edu ja kordaminek tohiks noorele klaverikunstnikule olla kõigiti häaks ennustuseks tema tulevase täiene-mise teel.

17. septembril kavatses viiulikunstnik R. Peenemaa korraldada *Südeme* saalis kontsertõhtu, mis aga publiku vähesuse tõttu jäi pidamata. Kontsert anti järgneval õhtul ühisiigümnaasiumi saalis (kus korraldamise kulud on minimaalsed). Ka siin oli kuulajaid vähe — päämiselt õpilased. Kava koosnes tusedatest helitöödest (Paganini-Kreisler, Čaikovski, Rachmani-nov, Chopin, Schubert, Hubay), mille sooritamine näitas, et hr. Peenemaa on tege-mist väljapaistva viiulikunstnikuga. Eriti paistab silma kindel ja vaba vibu käsita-mine, küllaldaselt arenenud tehnika, intiimne, süvendatud tõlgitsemine ja kaasa-elamine ettekantavale, mistõttu levib soe kontakt kuulajaskonnaga. Esitatud kavast eriti kaasakiskuvaiks ning meeldivamaiks osutusid — Čaikovski kontsert D-dur ja Hubay — *Heirekati*, aga ka vähemad palad, millest oma intiimsusega eriti mõjus Schubert'i *Mesilane*. Kunstnikul oli hääd edu, tuli anda lisapalu. Korralikult ja asjatundlikult saatis pr. B. Katzin-Peenemaa. Kahju, et seda hääd kontserti külas-tas nii vähe kuulajaid. Kuna lõpuks pol-nud tantsu ega koosviibingut, siis ilmus ka õpilasi vähe. Kurb ajavaimu märk!

Lõpuks võiks veel märkida, et ka Valga muusikakool alustas septembri keskpäigu oma tavalist õppetegevust kolme klassiga (laul, viiul, klaver) — hoolimata majan-duslikest raskusist. Uueks õppejõuks viiuliklassi tuleb surma läbi lahkunud õpe-taja V. Herman'i asemele hr. E. Turgan Tartust, sõidab kaks korda nädalas Valka, kuna ta on ühtlasi ka Tartu muusikakooli viiuliõpetajaks. Teistes ainetes jäävad en-dised õppejõud. Fr. K.

Võru. — 16. sept. s. a. andis kontserdi viiulikunstnik Rob. Peenemaa. Kava oli koostatud paremast repertuaarist, mille kunstnik sooritas kiiduväärselt pr. B. Peenemaa saatel, kahjuks vähese arvu kuulajaskonna ees.

Üldiselt võiks märkida, et meil provintsi-linnades kaevatakse alati vaimse kunsti-naudingu vähesuse üle. Kui aga vahel julgeb sinna eksida mõni hää kunstnik, siis pole inimesi kes teda vajavad. Ajavaim!

L. Liidu Võrumaa osakonnas on praegu käimas kibedad 1934. a. lalulpeo eeltööd. Kava on koostatud enamikus Võrumaa heliloojate töist ja mitmed neist tulevad esmakordsele ettekandele. Ka pillikooridele on mitmed palad just komponeeritud 1934. a. lalulpeo jaoks.

VÄLISMAA

Riia muusikakiri.

Hooaeg on alanud! Veel ainus kiire pilk tagasi suvele ja selle muusikalistele sündmustele. Sooja aastaaja muusikaelu kesk-punktiks — nagu ikka — oli Riia rand oma sümfooniakontsertidega. Ka sel aastal nad kujunesid tulemuslikeks, mis on hinnata-vam selle tõttu, et esinesid peaaegu ainult kodumaa kunstnikud. Dirigentidest olid tegevad Riia prof. Jahnis Medinš ja Arved Pahrup. Välismaalt tulid külalistenä prof. Georg Schnéevoigt, prof. V. Berdjajev, Ernst Mehlich (Baden-Badenist), VI. Savitš, Werner Jansen. 38 solistist, keda kuulsime, olid 9 välismaalased, nende hulgas Kypras Petrauskas, Al. Borovski, viuldaja Stefan Frenkel.

Rahvusoperi talvine hooaeg avati suure ja väärtusliku sündmusega — Ameerikast tagasi jõudnud meistri Alfred Kalnin'i läti originaaloperiga. Kaheksa aasta eest kuuldi temalt ooperit *Saareelanikud*, mis siis kadus repertuaarist. Nüüd ilmub see ooper päris uuesti ümbertöötatuna, koguni uues stseenilises säädelduses, ka uue päälkirjaga *Kodumaa ürkamine* ja mõjub see-tõttu täiesti värske teosena. Kõige päält tugevasti on tehtud kärpimisi, mis tuleb kasuks dramaatilisele efektile. Esimene vaatus on instrumenteeritud täiesti uuesti. Väga õnnelik pole libretto, mis viljeldab mütoloogilist teemi; ta seisab kaunis kau-gel meie elule ja pole ka õieti dramaatiline. Seda elavamaks ja dramaatilisemaks osu-tub Alfred Kalnin'i muusika. Temal on suurt joont ja ehtsat paatost. Siin ta-bame kaunist meelose arendamist, mida tun-neme meistri koorikompositsioonide kaudu, delikaatset ja kindlat orkestrikäsitlust, tun-tud komponisti kõrget muusikalist kultuuri.

Teemid ja motiivid on leitud väga karak-terlikult ja töötatud välja huvitavalt har-moonilisest küljest. Kromatismiga ja dis-sonantsidega oskab Kalnin saavutada välja-paistvaid effekte ja iseloomulisi meeleolu-sid. Suurepärased on kooriosad, nende hulgas eriti pimedusesse lükatud saare-rahva kaebelaul ja lõpukoor päikesele. Ooper sisaldab ka ilusaid, lüürilisi soolo-partiisid, nagu sangari Ilgnesi laul *Päike-sele*. Orginaalsed ja pulbitsevad on kol-mandasse vaatusesse paigutatud balletid. Neljaaktilise ooperi instseneerimine oli usna väljapaistev. Režissöör Sarinš on saat-nud korda suure teo, eriti massistseenide juhtimisel. See osutus ooperis ka tähtsaks, kuna tõeline kangelane sääl on rahvas, seega siis koor. Ludolf Liberts deko-ratiivses säädeldises jälle kord näitas oma rikkalikku fantaasiat. Orkester Theo-dor Reiter's'i taktikepi all säras ja lee-gitses huvitava partituuri kõikides värv-i-des. Ilgness'i, päikesejumalat laulis Vassil-jev kauni organiga. Daikna, naispäosa võimaldas proua Brachmann-Sten-gel'il tuua esile oma lalulu- ja näitlemis-kunsti. Pimeduse kuningas oli härra Nie-dra's'i meistersaavutis. See anti haar-avalt ja tusedalt nii hääleliselt kui miimi-liselt. Tublid koorid seisid Josuus'i ju-hatuse all. Tantsudele kolmandas vaatuses härra Leščinski' poolt oli antud palju elegantisi ja elevust.

Üldiselt väga hää, väga palju töotav hoo-aja algus. Publik tänas siis ka rohke kiidu-avalduste ja lillede kaudu komponisti ja ooperikunstnike hulka selle ilusa alguse eest.

B. Lamey.

Oodatavaid kontserte Estonia kontsertsaalis.

1. okt. — Therese Rei' kontsert.
5. okt. — Konservatooriumi õpilasohtu.
7. okt. — Herman Simbergi kontsert.
8. okt. — Esimene sümfooniakontsert prof. J. Aaviku juhatusel. Kaastegevana esineb kontrabassikunstnik L. Juht, kellelt tuleb ettekandele ka helitöid.
11. okt. — Arvatavasti Nikolai Orlovi kontsert.
15. okt. — Sümfooniakontsert Čaikovski' 40 a. surmapäeva mälestamiseks (N. Orlov'i kaastegevusel). Võimalik, et nimetatud õhtul korraldab Čaikovski mälestamiseks kontserdi Vene Rahvusülikool.
16. okt. — Konservatooriumi aastapäeva aktus.
25. okt. — Viiulikunstnik Siegmund Bleier'i kontsert.
27. okt. — Čehho-Slovakkia vabariigi aastapäeva pühitsemine sümfooniakontserdiga F. Stupka (Praahast) juhatusel, või Čehhi noneti kontsert.
29. okt. — Artur Lemba kontsert.

MITMESUGUST

Üleskutse heliloojaile.

Eesti Lauljate Liidu Puhkpillimuusika Sektsiooni tähtsamate ülesannete hulka kuulub uute algupäraste palade kirjastamine ja levitamine. Möödunud paari aasta vältel sektsioon on kirjastanud üle kümne algupärase helitöö, millised on leidnud meie kooride poolt sooja vastuvõttu ja äranud tähelepanu välismaailgi.

Et jätkata algupäraste puhkpillimuusika palade kirjastamist, selleks sektsiooni juhatus pöördub üleskutsega lugup. heliloojate poole, paludes saata oma vastava loomingu käsikirju sektsioonile läbivaatamiseks. Käsikirjad peavad olema orkestreeritud ja kirjutatud välja häätele, kusjuures kirjastamisele võivad tulla kõik heliloomingu vormid, ka varem teistele üksustele (laulukoor, sümfooniaorkester, ooper, oratorium j. m.) loodud helitööde säaded. Helitööd peavad olema ettekantavad 14—20 pilliga. Siinjuures sektsiooni juhatus juhib lugup. heliloojate tähelepanu sellele, et järgneva, XI üldlaulupeo puhkpillikooride kava katsetatakse koostada kuni laulupeoni ilmunud helitöödest, mistõttu helitööd kirjastamiseks valides sektsiooni juhatus peab silmas ka nende sobivust üldlaulupeol ettekandmiseks.

Kuna peatselt algab pillikooride tegevuse hooaeg, mispuhuks sektsioon tahab jõuda valmis mõnede uute helitööde kirjastamisega, siis palume lugup. heliloojaid käsikirju saata võimalikult peatselt.

Käsikirjad tulevad saata aadressil: Lauljate Liidu Puhkpillimuusika Sektsioon, Tallinn, Lai tn. 7.

Lauljate Liidu Puhkpillimuusika Sektsiooni juhatus.

Ankeet X üldlaulupeo kohta.

Lauljate Liidu juhatus on otsustanud korraldada X üldlaulupeost osa võtnud kooride vahel ankeedi, et saada ülevaatlikke kokkuvõtteid neist muljetest ja arvamustest, mille on tekitanud juubelilaulupidu tegelaskonnas. Kuna ankeedid katsetatakse lasta töötada ümber Statistika Keskbüroos ja loodetavasti kokkuvõtted ilmuvad kas *Statistika Kuukirjas* või eriväljaandena, siis ankeedid on koostatud võrdlemisi täielikena, et nad annaksid ülevaate meie kooride sotsiaalsest koostisest, koorijuhtide ettevalmistusest, koori tegevusest, arvamustest möödunud laulupeo üle ja soove tuleviku kohta. Kuna sageli koori enamus mõnes küsimuses sootuks asub erineval arvamisel kui koorijuht, siis on kavatsus korraldada erinevad ankeedid kooridele ja koorijuhtidele.

Tähendatud ankeetlehed eeltoodud ulatuses annaksid materjali, mille varal oleks võimalik saada täielist ülevaadet sellest, millises sihis juhtida meie muusikaelu tulevikus.

Märgukiri koorijuhtide ettevalmistuse asjus.

Tallinna Konservatooriumi laulu- ja muusikaõpetajate klassi sulgemisega kadus meie ainuke koorijuhte ettevalmistav asutus. Kuna seega meil vajalise muusikalise haridusega koorijuhte enam ei ole kusagilt tulemas juure, siis paratamatult varsti seisame tõsiasja ees, et koorid peavad sobiva koorijuhi puudusel lõpetama oma töö, või ajama läbi juhusliku muusikaharrastajaga koorijuhi kohal.

Et saada üle ähvardavast koorijuhtide kriisist ja — teistest küljest — et võimaldada soovijaile koorijuhi kutse ettevalmistuse saamist, mis oleks muusikaõpilastele ja kooliõpetajatele edaspidi suureks soodustuseks teenistusekoha leidmisel, — selleks pöördusid ühise märgukirjaga Tallinna Konservatooriumi ja Tartu Kõrgema Muusikakooli poole Lauljate Liit, Kirikumuusika Sekretäriaat, Koorijuhtide Ühing ja Kaitseliit, paludes võtta kaalumisega, kas ei oleks võimalik neis muusika õppeasutis luua koorijuhtide kursused, kus leiaksid vastavat ettevalmistust soovijad 6-kuu vältel, alates 15. okt. kuni 15. aprillini. Märgukirjale allakirjutanud asutiste ühisel nõupidamisel koostati üldisi põhimõtteid, mis seesuguste kursuste korraldamise puhul võiksid tulla kaalumisega. Kursusest osavõtt on nähtud ette tasuta, kuna kursusele pillikoori juhtide harusse võetakse vastu neid, kes valitsevad mõnda puhkpillikoori esimest häält mängivat instrumenti (flööt, klarnet, trompet, kornet, bariton, tenor) oskusega, nagu see nõuetav meie keskmistes pillikoorides, — laulukoorijuhtide harusse aga võetakse neid, kes suudavad mängida klaveril või orelil lihtsama neljahäälese laulu.

Päale koorijuhile tarvilikkude teoreetiliste ja praktiliste teadmiste on nähtud ette kursuste kavva võtta eriõppus mõnel instrumentil kursandi valikul (puhkpillid, viiul, klaver, orel). Kursuste lõpul peetakse soovitavaks korraldada katsed, milliste sooritajaile antakse välja vastavad tunnistused.

Loomulikult seesuguste kursuste järele tundub meil suurt tarvidust, — nende teostamisele aga on olnud tõkkes ainelised raskused. Kuna Tallinna Konservatooriumil ja Tartu Kõrgemal Muusikakoolil selliste kursuste korraldamisel lisakulusid tuleks teha vaid õppejõudude palkade ula-

tuses, siis võiks loota, et sellest saadakse üle riikliku toetusega.

Kuuekuuliste talviste kursuste kõrval oli nõupidamisel kaalumisel ka suviste koorijuhitide kursuste küsimus. Suvised kursused oleksid mõeldud eeskätt õpetajaile, kes koolitöö tõttu ei saa tulla talvel Tallinnasse ega Tartusse. Suviseid kursusi kujutleti kahekuistena, kusjuures nende kava üldjoontes vastaks talviste kursuste kavale, kuidugi aga leiaks pääliskaudsemat käsitlelust. Esialgu otsustati jääda ootama, millise seisukoha võtavad Tallinna Konservatoorium ja Tartu Kõrgem Muusikakool talviste kursuste asjus, et vastavalt sellele siis asuda korraldama suviste kursuste küsimust.

Lauljate Liidu Puhkpillimuusika Sektsiooni esinduskogu koosolek

on otsustatud kutsuda kokku Tallinna 29. oktoobriks, mil algavad koolides n. n. „kliistripääd“. Esinduskogu koosolek kavatakse pidada laiaulatusliku kongressina, millest võivad võtta osa ka sektsiooni mittekuuluvate kooride esindajad sõnaõigusega. Koosoleku hommikupoolses osas on nähtud ette referaadid puhkpillikooride päevaküsimisist, kuna pärast lõunat toimuks ametlik osa, sektsiooni aruande ja tegevuskava vastuvõtmine ja valimised.

Kuna koosoleku aeg peaks olema sobiv kõigile puhkpillikooride juhtidele, siis on oodata koosolekust rohket osavõttu, liiati, et puhkpillikooride organiseerimine ja ka edu viimasel ajal on osutanud tähelepandavalt kiiret tempot.

Lähemalt koosolekust teatatakse kõigile puhkpillikooridele ringkirjaliselt.

X üldlaulupidu helifilmis.

Mäletatavasti X üldlaulupeo puhuks komandeeris Ameerika filmiühing Fox Tallinna oma esindaja, kes siin helifilmis X üldlaulupeo. Film sai pikk 600 meetrit, leidis aga Ameerikas ja mujal esitamist sootumaks kärbituna filmikroonika sarjas. Kärbitud filmi pikkus ulatub vaid 180 meetrile, millest loomulikult ei saa ülevaadet meie juubelilaulupeost.

Tähendatud silmikatkend on jõudnud nüüd järjega Tallinna ja demonstreeritakse kinos *Helioses*.

Üldiselt, nii fototehniliselt kui helilisest küljest see film on hästi õnnestunud, oleks aga soovinud näha mitmekesisemat ja huvitavamalt esitust. Nii puuduvad võtmed puhkpillikooride ja meeskooride ettekan- deist, samuti ovatsioonidest, mis said osaks helitööde autoreile ja õieti olid meeleolurik- kamaid hetki laulpeol. Filmi üksikosa jätkamisel on sattunud mõnele laulule va- hele ja lõppu katkeid teistest lauludest,

muutes ettekanded mingiks popurriiks. Täiesti võõrad on vahemängud üksikute stseenide vahel, mis oleks tulnud asendada eesti viisidega või siis sootumaks jätta ära. Ka tundub võõrastavana, et rongikäigus filmimisel parajasti mängitakse võõraid marssse, millest võiks järeldada, nagu meil ei olekski algupäraseid marssse. Kuid see asjaolu tuleb kirjutada meie orkestrite ar- vele, kes laulupeo puhuks end ei varustanu- d algupärase marssidega, mida seks pu- huks ilmus trükist mitmeid.

Jättes tähelepanemata neid ja muid pi- semaid vigu, üldiselt see film siiski annab küllalt võimsa mulje meie suurpeost ja on täiesti sobiv nädala ringvaates muude „ilmainede“ seas.

Kuuldavasti kino *Helios* on astunud sam- me, et saada Eestisse kõik ülesvõtted juu- belilaulupeost.

Laulupeod lõbustusemaksust säädusand- likult vabaks.

Praegused säädused võimaldavad riigi- ja omavalitsustel võtta laulupidudel lõbustusemaksu ühistel alustel muude pidudega ja ettekannetega, vaatamata sellele, kas laulupidu annab ülejääki või puudujääki. Kuna laulupidude tulu kasutatakse ainu- üksi muusikakultuuri edendamiseks ja lau- lupidudele tuleb vaadata kui muusikalistele ning rahvuspoliitilistele suurparaadidele, mille tähtsus ei piirdu üksiku ühingu või isikute kasusaamise huvidega, siis Lauljate Liidu juhatus pöördus Vabariigi Valitsusele palvega, et laulupeod vabastataks lõbus- tusemaksust säädusandlikul teel ja seega lõpeks praegune ebakindel olukord, kus lau- lupidude korraldajad kunagi ei tea arves- tada, mil määral nad võivad loota jätta endale laulupeo sissetulekut, mis midu- langeks vastavale omavalitsusele.

Märgukiri kontsertsaali üüri asjus.

Tallinna organisatsioonid, kes korralda- vad iseseisvaid kontserte, pöördusid märgu- kirjaga *Estonia* seltsi juhatuse poole, palu- des alandada *Estonia* kontsertsaalilt võeta- vat üüri.

Praegu pühapäevase kontserdi puhul tu- leb tasuda üüri kr. 120.—, päale selle val- gustuse, klaveri tarvitamise, teenijate, tu- letõrje, piletite eelmüügi jne. eest, nii et harilikult läheb iga kontserdi eest kr. 200, mis praegusel kehal ajal harilikult on kogu kontserdi sissetulek, üsna sageli aga mitu korda suurem sellest. Nii kontserdi korraldajal tuleb *Estoniale* maksta oma poolt juuregi veel, mis on põhjustanud mit- mel organisatsioonil ainelistesse raskus- tesse sattumise.

Märgukirjas, millele kirjutatud alla küm- mekond organisatsiooni, palutakse *Estonialt*

kui kultuurilisi sihte taotlevalt asutiselt vastutulekut säääl, kus seisavad kaalul teiste organisatsioonide eluvõimalused. Arvatakse, et *Estonia* võiks küllalt leppida sellega, kui temale tasutakse kontserdi puhul pühapäeval kr. 100.—, laupäeval kr. 90.— ja äripäevadel kr. 70.—, kusujuures nimetatud tasusse oleks arvatud saali üür ja kõik muud kulud. Pääle selle leitakse olevat ebanormaalne, et *Estonia* saab riiehoiu eest igalt inimeselt 10 senti; pannakse ette, et *Estonia* maksaks 50% riiehoiu tulust kontserdi korraldajale, kuna tulu riiehoiust oneneb publiku rohkusest, see aga tuleb panna poolehoiu arvele kontserdi korraldaja vastu.

X üldlauupeo fotovõistlus.

Teatavasti korraldas Laujljate Liit fotovõistluse X üldlauupeo motiividest. Võistlusele oli saadetud 118 ülesvõtet 12 autorilt, — seega ei olnud osavõtt kuigi elav, võrreldes sellega, kui palju „klõpsutati“ laulupeol. Arvatavasti kardeti liiga tugevat konkurentsi ja loobuti seepärast fotode saatmisest, mis ehk tehniliselt polnud kõige puhtamad.

Võistluse žürii, mille moodustasid Tallinna Fototõingu esindajana H. Malm, Tallinna Fotoklubi esindajana J. Klasman ja Laujljate Liidu esindajana A. Oinas, otsustas anda auhinnad järgmiselt:

I auhind otsustati jätta välja andmata, kuna ei leitud sellele väärilist pilti.

II auhind otsustati anda fotoamatöör L. Laast-Laasile 40-pildilise kogu ees, mis kõik on võetud laulupeo rongikäigust ja nii tehniliselt kui motiivide valikult osutuvad ehk kõige enam õnnestunuks. Sama autor oli teinud veel 40 ülevõtet mujalt laulupeost, juhtidest, laululavast, lauljaist, publikust jne., kodus negatiivfilmi vaatama hakates, aga oli selgunud, et film mingi rikke tõttu üldse ei nihkunud edasi ja seega kõik võtmed kuhjusid ühele lõikele!

III auhind ühtlasi otsustati anda ka S. Golubev'ile foto eest, mis tehtud lennukilt Lauuluvälja kohal.

IV auhinna žürii otsustas vastava ülesvõtte puudumisel jätta välja andmata.

V auhind otsustati anda H. Velberg'ile võtte eest, mis kujutab laululava lauljatega.

Pääle selle otsustati anda ergutusauhinnad Kr. 5.— rahas H. Soosaarele 10-pildilise ja A. Kalmule 12-pildilise kogu eest, J. Breiberg'ile ja V. Freiberg'ile ilukõites laulupeo albumid kummagile ühe pildi eest.

Üldiselt võistlus jättis mulje, et oleks võinud olla sellest elavam osavõtt, mis oleks võimaldanud suuremat piltide valikut. Auhinnad igatahes olid selleks küllalt väärivad, et põhjustada elavamad osavõttu.

Kustutati Laujljate Liidu liikmete nimestikust.

Kuna Laujljate Liidu uue põhikirja vastuvõtmisega hakkas maksma nõue, et üldlauupidudest saavad võtta osa vaid Liidu liikmed, siis enne üldlauupidu oli Liidu liikmeks astumine võrdlemisi elav. Nüüd Liidu juhatus on hakanud kontrollima liikmete nimestikku, et jõuda selgusele, kui võrd liikmeksastunute hulgas leidub tööpoolest elujõulisi koore, mis ju avaldub eeskätt Liiduga kontakti pidamises ja liikmekohustuste täitmisel. Esialgusel vaatlemisel Liidu juhatus eraldas 5 organisatsiooni, kes juba aastate vältel endast Liidule ei ole andnud elumärke, ja otsustas need kustutada Liidu liikmete nimestikust. Väljalangenud seltsid on järgmised:

Rõuge Selts *Ühendus*, Harku Hariduse- ja Spordiselts *Tasuja*, Ameerika Eesti Muusika Klubi, Noorte Abi Selts ja Alatskivi Hariduse Selts.

1934. a. suvel tuleb Võru-Valga-Petseri laulupidu.

Ettenähtud kava kohaselt toimub 1934. a. suvel Võru-Valga-Petseri laulupäev, mille korraldab Laujljate Liidu Võrumaa osakond. Lauupeo kava esialgses ulatuses on juba koostatud, kuigi veel Laujljate Liidu juhatusele esitamata. Kavas pääle muu on laule ka kohalikele autoritele J. Saarniidult, K. Pütsepalt, H. Kännult, K. Tuvikeselt ja E. Muugalt.

Uus muusikaline üritus.

Rühm helikunstnikke on moodustanud puhkpillide kvinteti, esimese Eestis. Sellesse kuuluvad kodumaa parimad spetsialistid selle alal E. Brauer (flööt), M. Prokofjev (oboe), B. Lukk (klarnet), Ernits (fagott) ja ainsa vaskinstrumendina Kõhelik (cornu). Vajaduse korral täiendab ansambli pianist P. Presnikoff. Kvinteti eesmärgiks on tutvustada meie muusikapublikut vastava eriliteratuuriga ja virgutada oma heliloojaid selle ala viljeldamisele. Repertuaaris on nähtud ette mitmed moodsadki komponistid, nagu Stravinski, Hindemith ja teisi, kuigi esimesel ülesastumisel, mis teostub oktoobri alul konservatooriumi kontsertsaalis, neid veel ei sõandata kanda ette.

Uus vaimulik helitöö J. Jürgenson'ilt.

Helilooja J. Jürgenson on lõpetanud möödunud suvel kantaadi *Memento mori!*, mille teem on võetud Piiblist, käsitades rikka mehe ja vaese Laatsaruse lugu. Teksti on koostanud õp. Sommer. Kantaat tuleb ettekanadele Tallinna Kaarli kirikus surnute pühal novembris. Kaastegevad on segakoor, orkester ja solistid.

Tallinna Eesti Kammermuusika Selts

alustas oma talvist hooaja tööd reede õhtul 15. septembril keelpillide orkestri harjutusega S. Tartu mnt. algkoolimaja ruumes. Kogunud oli 26 liiget juhataja A. Udrik'uga eesotsas.

Seltsi juhatause ettekandest selgus, et käesoleval hooajal on kavatsusel eelmise aasta eeskujul korraldada 2 avalikku kontserti, üks novembrikuu lõpul ja teine kevadel. Pääle selle korraldatakse rida seltsi liikmete omavahelisi koosviibimisi — ettekannete õhtuid, millistest külalistena on lubanud võtta osa päälinnas tuntud elukutseliste muusikute ansamblid. Esimese avaliku kontserdi kava koosneb eesti heliloojate töödest, mis on kirjutatud keelpillide orkestrile R. Tobias'elt, E. Brauer'ilt, V. Leemetsalt ning pääle selle üks kvartett või kvintett ka eesti meistrit. Kavatsusel on ka ettekannete õhtu korraldamine Raadio Ringhäälingu stuudios.

Kaitseliidu Kalevi maleva orkester andis helsinglastele suvemuusikat.

Möödunud suvel 22. juulist kuni 7. augustini, seega kaks nädalat, viibis Helsingis Kaitseliidu Tallinna Maleva Kalevi Malev-konna orkester, esinedes sääl „Hesperia“ kohvikus ja rahvapargis suvemuusikaga, asendades tähendatud kohviku alatist muusikaandjat — Soome valgekaardi orkestrit, milline tähendatud ajal oli komandeeritud laagrisse.

Kalevi Malev-konna orkester esines igal õhtul ja sai suure poolehoidu osaliseks. Orkestri kontserdid anti edasi ka raadio teel Helsingi ja Lahti ringhäälingute kaudu. Kuigi orkester koosnes vaid 17 mehest, suutis ta teenida täiesti helsinglaste poolehoidu ja kuuldavasti on palutud järgmiselgi suvel külaskäigule.

Eriti häameeli märkigem seda, et Kalevi orkestrijuhth hra A. Habermann ei jätnud kasutamata juhust, et võimalikult rohkesti tutvustada hõimudele meie algupärast muusikat oma orkestriga, suutes ka äratada rohket huvi selle vastu. Lahkumisel annetati orkestrijuhile A. Habermann'ile looberipärg ja mängijaile roose.

Eriti suurt sümpaatiat ja lahkete abi meie orkestrile osutas härra kapten Linnola, Soome valgekaardi orkestrijuhth, kelle algatusel ka Kalevi orkester Soome kutsuti.

Lauluvend lauluvennaga.

Nooles nr. 30 üks „Lauluvend“ on hakanud paljastama Tallinna Meestelaulu Seltsi sisemisi hõõrumisi ning püüab selle keerisesse kiskuda ka *Muusikalehte*, kes meeskooridele tuli vastu nende nurga avamisega

ning esindaja kutsumisega toimetuse kolleegiumi.

Nüüd aga arendatakse enda poolt delegeritud inimesega riidu ja räägitakse *Muusikalehe* karuteenetest.

Meie ei ole niivõrd teadlikud Tallinna Meestelaulu Seltsis valitsevate vahekordade peensustest, et saadetu kirjutusist oleksime võinud lugeda välja praeguse koorijuhi negatiivsete omaduste otsimist selle kaudu, mis oli öeldud positiivset endise juhataja kohta. Niisuguse mõtte tekkimist toimetuse juures juba takistas hindav seisukoht prof. Topman'i avaliku dirigenditegevuse suhtes. Ja miks ei võinud öelda hääd kadunud Türrpu' kohta? Päälegi *Muusikalehe* toimetus julgeb oma arvamiisi avaldada otsekoheselt kujul.

Meie seisukohalt Tallinna Meestelaulu Selts peab püüdma kutsuda korrale oma vastastikku poleemikat arendavaid liikmeid, sest niisugusel teel tehakse kahju organisatsioonile endale ja samuti *Muusikalehele*. Ärgu unustatagu, et ajakiri peab teenima kõiki koore ning teisi muusikahuvilisi ringe üle maa, seepärast jäetagu kõrvale isiklikud suhtlemised ja tehtagu tööd tõsiselt.

Lugupeetud „Lauluvend“ mõelgu järele, kas tema sammu võib pidada taktiliseks. Ei kellegi ega temal pole takistatud hääde mõtete ja algatuste arendamine *Muusikalehe* veergudel. Tehku ta seda!

Toimetus.

Uudisteosid välismail.

Vene helilooja Popov kirjutab ooperit Puškin'i teosele *Inne rüütel*, mille teksti on töötanud ümber Spasski. Leningradi Riigiooperis tuleb varsti esietendusele laste-ooper *Selon*, millele muusika on loonud Perin ja millise kannavad ette õpilased. Bambergis tuleb esiettekandele E. T. A. Hoffmann'i ooper *Aurora*, milline seni oli jäänud tundmatuks. Paul Graener on kirjutanud ooperi *Narridekohus*, milline kanti ette Kasselis raadios. Ottomar Gerster'i ooper *Madame Liselotte* tuli 21. okt. s. a. Essenis esiettekandele.

Õiendus.

Märkuses *Juudas Makkabäuse* ettekande kohta Kuresaare Laurentiuse kirikus (M. l. nr. 7/8) on eksikombel tähendatud, et koori osa esitas Kuresaare Eesti Seltsi segakoor. Niihästi *Juudas Makkabäus*'es kui ka 1932. a. aset leidnud *Loomise* ettekandes astus kooriosa täitmisel üles Kuresaare Laurentiuse Oratooriumikoor. Solistideks olid *Juudas Makkabäuse* ettekandel: Helmi Betlem, Irma Eier, Lembit Jürgenson ja Karl Viitol.

Nali naljaks

Kui Saebelmann'i taheti „diskvalifitseerida“.

Omaajal peeti meilgi seda päris loomulikku, et „Männergesangvereinide“ harjutustel päale nootide ka õllekann oli tarvilik ese, nagu seda nüüdki veel mõnel maal peetakse kaunisti kombeks.

Meie helimeistrest eriti hoolas kannukummujata oli vana Fritz Saebelmann, kellel kooriharjutustel ja ka kiriku käärkambris alati õllekann olnud käepärast.

Kunagi ühele Viljandi laulupeole olnud Saebelmann palutud üldjuhiks. Muidu olnud kõik korras, ainult see pole mahtunud laulupeo naislauljate hinge, et Saebelmann pääproovidel endal õllekannu pidanud juhataja puldil ja sellest kaunis tihti uut hoogu ning jõudu ammutanud. Peetud siis salanõu kokku, et niisugust „õllejoojat“, kellel naisterahvaste ees pole põrmugi häbenemist, ei lastagi üldse laulupidu juhatama, — otsustatud Saebelmann peo alguseks lihtsalt täis joota! Tollest salanõust saanud kuulda vana Aavik, praeguse prof. Aaviku isa, kes kohe rutanud Fritzut hoiatama — enne, kui on hilja.

Kuid mine sa võta kinni, kuhu see Fritz oma vaikset uinakut on vajunud tegema! Pääle pikka otsimist, mispuhul peaaegu Viljandi linn maja-majalt tulnud vaadata läbi, leitud Fritz lõpuks kellegi lihakaupmehe vaiksest kambri.

Muidugi, kui salanõu oli avaldatud, siis kiruti kurjasti selle algatajaid ja pandi selleks päevaks kindlasti korgid kinni, nii et laulupeo juhatamine läinud kõige kaine-ma käega ja kindlamal jalal.

Siiski niipalju suutnud „opositsioon“ oma meelt avaldada, et ajanud nurja võidulaulmise. Kuna auhindajate hulka olnud palutud Saebelmann ja lauljate hulgas esinenud Karksi koor, Saebelmann'i isakodust, mille lauljad Fritzul olnud pea kõik südamesõbrad, siis „opositsioon“ deklareerinud,

et ei olevat mingit mõtet võidulaulmisel, kuna Saebelmann'i poolehoid Karksi koorile juba ette olevat teada. Ja jäetudki siis võidulaulmine ära.

Miks Fr. Saebelmann'il konservatoorium jäi lõpetamata?

Teatavasti Fritz Saebelmann sai õppida Peterburgi konservatooriumis vaid ühe aasta, ja tuli siis jäädavalt kodumaale, jättes katki studiumi, mis oli alanud vägagi lootustandvalt kuulsa professor van Ark'i klaveriklassis. Ühest küljest selle põhjuseks osutusid ainelised raskused, kuid vist kõige otsekohesemaid põhjuseid oli — lihtsalt hirm vangistuse ja kahtlustuse eest!

Nimelt, Saebelmann'i õppeaja lõpupoole sooritati vene keisri Aleksander II vastu üks järjekordseid atentaaate. Sellele muidugi järgnes vali uurimine ja kahtlustamine, mispuhul eriti rängasti kimbutati kõiki neid, kellel kuidagi dokumendid polnud korras, kuna ju tol ajal inimese meelust ja väärtust arvati võivat lugeda vaid „bumaagast“.

Ja juhtuski Fr. Saebelmann nende õnnetute hulka, kellel pass ei olnud korras, — lihtsalt hooletuse pärast elamisluba oli jäädud pikendamata.

Kuna kuulduse järele seesuguseid „passikurjategijaid“ koheldi politsei poolt eriti valjusti, siis vaene provintsi-noormees muidugi sattus ähmi täis ega teadnud midagi targemat kui katsus, et sai salaja Peterburgist tulema, koju, Karksisse, vanemate juure!

Kuigi selle põgenemisega oli päästetud nahk politsei käest, ometi tagasimineku ja studiumi jätkamine oli ka igaveseks lõpetatud, sest kui see Peterburgis oleks selgunud, et noormees on põgenenud säält passisekelduste pärast, — ega siis juba poleks mõistetud nalja!

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tünnid
klaver ja orel
Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Niine 9-a — 7
Kõnet. 10—11 ja 6—7

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

Tel. 453-26

PÄÄTOIMETAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: Enn Võrk,
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinna, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1933

Kooridele uusi laule!

T. Vettik'ult

Segakooridele

„5 laulu sünnimaale“	hind 35 s.
Samad laulud üksikult:	
„Mu sünnimaa“	„ 5 „
„Kas tunned maad“)	„ 10 „
„Vaid tõrvikud käes“)	
„Teid ma tervitan,)	
„Eestlaste pojad“	„ 10 „
„Kodumaa laul“	
„Kui tuli tumeneb“	„ 10 „
„Kanneldaja neiu“	„ 10 „
„Lemmelaul“	„ 10 „

Meeskooridele

„12 meeskoori laulu“	
vihk I	hind 75 s.
„12 meeskoori laulu“	
vihk II	„ 75 „
„12 meeskoori laulu“	
vihk I/II	1 kr. 50 s.

Kooridele, kes ostavad üle 10 eks.,
vihi hind 50 s., terve kogu 1 kr.

Pääladu Eesti Lauljate Liidus, Tallinn, Lai tän. 7

Algavaks muusikahooajaks uusi helitöid

Soololaulud:

M. Saar: „Pilved sõudvad“	Kr. 1.—
„ „Mu viimne laul“	„ 0.85
„ „Neiule“	„ 0.85
„ „Sokukene“	„ 0.85
R. Päts: „Hällilaul“	„ 1.25
T. Vettik: „Merellä on sinine“	„ 1.—
H. Vedro: Lembitu aar. oop. Kaupo	„ 1.65

**Kultuurkapitali Hellkunsti
Sihtkapitali Kirjastusfondi
väljaandel:**

Viitulle:

E. Kapp: „Meloodia“ — Kr. 1.35

Klaverile:

H. Eller: „Kellad“ — Kr. 1.50

**Pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinn, Lai 7. Müügil suuremais
raamatukaupluses ja muusikaärides.**

Uusi koorilaule prof. J. Aavik'ult

Segakoorile: „Meie laul“

- I anne „EESTI, MU KODU“
„NAABRI TÜLI“
- II anne „ELA, EESTI“
„SUVE LAUL“
- III anne „SAKALA MAA“
- IV anne „LANGENUD KANGELASTELE“
„ELAGU!“
„KODUST LAHKUDES“
- V anne „NOORTE LAUL“
„HOIA JUMAL EESTIT“
- VI anne „ÕNNISTA MEID“, koraal
„PALVE KODUMAA EEST“, koraal
„OH JUMAL, LAOTA ARMU TIIVAD“, koraal
- VII anne „SÜNNIPÄEVAKS“
„KÄO TERETAMINE“
- VIII anne „AU LANGENUILE“

Meeskoorile: „J. Aaviku meeskoorid“

- I anne „KALEVI TUNNISTUS“
- II anne „PISIKE PIMP PAMBUKE“
- III anne „PÄÄLIKU HÜÜD“
„PILVELE“
- IV anne „LAEVA NÄGIN MASTIGA“
„UINU, MU LAPS“

Ande hind 15 senti, kui ostetakse korraga vähemalt 10 eksemplari, siis ande hind 10 senti

Laulude pääladu ja üksikmüük Lauljate Liidu büroos, Tallinn, Lai tän. 7
Saadetakse välja postiga, kui raha saadetakse ette (võib ka postmarkides). Järelmaksuga saatmise korral lunasaate lisakulu 25 s. arvatakse saadetise hinnale juure